

SADRŽAJ

REČ MINISTRA.....	6
MERA 101: ULAGANJA U FIZIČKA SREDSTVA U POLJOPRIVREDNOM GAZDINSTVU	8
ZAKONSKA OSNOVA.....	8
OBRAZLOŽENJE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
SEKTOR VOĆA.....	10
SEKTOR POVRĆA I STAKLENIKA (UKLJUČUJUĆI I KROMPIR)	10
SEKTOR MESA	11
SEKTOR MLEKA	12
SEKTOR GROŽĐA	12
SEKTOR JAJA.....	13
OPŠTI CILJEVI	13
POSEBNI CILJEVI.....	14
SEKTOR POVRĆA I STAKLENIKA (UKLJUČUJUĆI I KROMPIR)	14
SEKTOR MLEKA I MESA	14
SEKTOR GROŽĐA	14
SEKTOR JAJA.....	15
VEZA SA DRUGIM MERAMA MPŠRR-A	15
KONAČNI DOBITNICI	15
ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	15
PODOBNI PODNOSIOCI ZAHTEVA.....	15
NACIONALNI STANDARDI.....	16
EKONOMSKA ODRŽIVOST	16
OSTALI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	16
KONTROLNA LISTA ZA EKOLOŠKA REŠENJA	18
POSEBNI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	18
Sektor voća (jabuka, kruška, šljiva, višnja, jagoda, malina, kupina i borovnica).....	18
Sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir).....	19
Sektor mesa	19
Sektor mleka	20
Sektor grožđa.....	20
Sektor jaja	21
PRIHVATLJIVA ULAGANJA.....	21
Prihvatljiva ulaganja po sektorima.....	22
Ulaganja u sektor voća	22
Ulaganja u sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir)	22
Ulaganja u sektor mesa	23
Ulaganja u sektor mleka	23
Ulaganja u sektor grožđa.....	24

Ulaganja u sektor jaja	24
KRITERIJUMI ODABIRA ZA POD-SEKTORE	25
Tabela 1: Kriterijumi odabira za sektor voća.....	25
Tabela 2: Kriterijumi odabira za sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir).....	26
Tabela 3: Kriterijumi odabira za sektor mesa.....	27
Tabela 4: Kriterijumi odabira za sektor mleka	28
Tabela 5: Kriterijumi odabira za sektor grožđa.....	29
Tabela 6: Kriterijumi odabira za sektor jaja	31
STEPEN JAVNE PODRŠKE	32
BUDŽET	33
Tabela 7: Planirana budžetska podela po sektorima za 2015. god.....	33
Tabela 8: Pokazatelji nadzora	33
ADMINISTRATIVNA PROCEDURA.....	35
PERIOD SPROVOĐENJA.....	35
GEOGRAFSKA POKRIVENOST MERE.....	36
NERA 103: ULAGANJA U FIZIČKA SREDSTVA ZA PRERADU I TRGOVINU POLJOPRIVREDNIM PROIZVODIMA	36
ZAKONSKA OSNOVA.....	36
OBRAZLOŽENJE.....	36
SEKTOR PRERADE MLEKA	37
SEKTOR PRERADE MESA.....	38
Klanice	Error! Bookmark not defined.
Preduzeća za preradu mesa	39
SEKTOR PRERADE VOĆA	39
SEKTOR PRERADE POVRĆA	39
SEKTOR PROIZVODNJE VINA	40
OPŠTI CILJEVI	41
POSEBNI CILJEVI.....	41
PRERADA MLEKA	41
PRERADA MESA.....	41
PRERADA VOĆA, POVRĆA I PROIZVODNJA VINA.....	41
VEZA SA DRUGIM MERAMA MPŠRR-A	42
KONAČNI DOBITNICI	42
ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	42
VRSTE PODRŽANIH PREDUZEĆA	42
NACIONALNI STANDARDI.....	43
EKONOMSKA ODRŽIVOST PREDUZEĆA.....	43
OSTALI KRITERIJUMI PRIHVALJIVOSTI.....	43
KONTROLNA LISTA ZA REŠENJE ZA ŽIVOTNU SREDINU.....	44
POSEBNI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	44
Sektor za preradu mleka i mesa.....	45
Sektor za preradu voća i povrća	45
Sektor proizvodnje vina.....	45
PRIHVATLJIVA ULAGANJA.....	45
Prihvatljiva ulaganja po sektoru	46

Prihvatljiva ulaganja u sektoru mleka	46
Prihvatljiva ulaganja u sektoru mesa	46
Klanice	46
Jedinice za preradu mesa	47
Prihvatljiva ulaganja u voće i povrće	47
Prihvatljiva ulaganja u proizvodnji vina	48
KRITERIJUMI ODABIRA ZA SEKTORE	48
Tabela 9: Sektor za preradu mleka.....	48
Tabela 10: Sektor za preradu mesa	49
Tabela 11: Sektor za preradu voća i povrća.....	50
Tabela 12: Sektor za proizvodnju vina	51
STEPEN JAVNE PODRŠKE	52
BUDŽET	52
Tabela 13: Indikativni budžet po sektorima kao što je navedeno u nastavku.....	52
Tabela 14: Pokazatelji i ciljevi koje treba uvrstiti u program	53
ADMINISTRATIVNA PROCEDURA.....	54
PERIOD SPROVOĐENJA PROJEKATA	54
GEOGRAFSKA POKRIVENOST MERE.....	55
MERA 302: DIVERZIFIKACIJA FARMI I RAZVOJ BIZNISA	55
ZAKONSKA OSNOVA.....	55
OBRAZLOŽENJE.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
OPŠTI CILJ	57
POSEBNI CILJEVI.....	57
VEZA SA DRUGIM MERAMA MPŠRR-A	57
KONAČNI DOBITNICI	57
ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	58
POSEBNI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	59
Pčelarstvo - proizvodnja, prerada i marketing meda	59
Sakupljanje i prerada ostalih pčelinjih proizvoda i njihov marketing	60
Prerada (kultivisanih) poljoprivrednih proizvoda i njihov marketing	60
Razvoj zanatskih aktivnosti i njihov marketing	60
Razvoj ruralnog turizma i turizma na farmi	60
PRIHVATLJIVA ULAGANJA.....	61
INDIKATIVNA PRIHVATLJIVA ULAGANJA PO PODMERAMA.....	61
Pčelarstvo - proizvodnja, prerada i marketing meda	61
Sakupljanje i prerada ostalih pčelinjih proizvoda i njihov marketing	62
Prerada (kultivisanih) poljoprivrednih proizvoda i njihov marketing	62
Razvoj zanatskih aktivnosti i njihov marketing	63
Razvoj ruralnog turizma i turizma na farmi	63
KRITERIJUMI ODABIRA ZA POD-MERE.....	63
Tabela 15: Pčelarstvo - proizvodnja, prerada i marketing meda	63
Tabela 16: Sakupljanje i prerada ostalih proizvoda od meda i njihov marketing.....	64
Tabela 17: Prerada (kultivisanih) poljoprivrednih proizvoda i njihov marketing.....	65
Tabela 18: Razvoj zanatskih aktivnosti i njihov marketing.....	66

Tabela 19: Razvoj ruralnog turizma i turizma na farmi.....	67
STEPEN JAVNE PODRŠKE	69
BUDŽET	69
Tabela 20: Indikativni budžet po sektorima kao što je navedeno u nastavku:.....	69
Tabela 21: Pokazatelji nadzora	70
ADMINISTRATIVNA PROCEDURA.....	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
PERIOD SPROVOĐENJA PROJEKTA	72
GEOGRAFSKA POKRIVENOST MERE.....	72
MERA ZA NAVODNJAVANJE POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA	73
ZAKONSKA OSNOVA.....	73
OBRAZLOŽENJE.....	73
OPŠTI CILJEVI	74
POSEBNI CILJEVI.....	74
VEZA SA DRUGIM MERAMA MPŠRR-A	74
KONAČNI DOBITNICI	74
ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	74
POSEBNI KRITERIJUMI PODOBNOSTI	75
PRIHVATLJIVA ULAGANJA.....	75
Tabela 22: Kriterijumi odabira.....	76
STEPEN JAVNE PODRŠKE	78
BUDŽET	78
Tabela 23: Podela planiranog budžeta po sektorima	78
Tabela 24: Pokazatelji nadzora	79
ADMINISTRATIVNE PROCEDURE.....	79
PERIOD SPROVOĐENJA PROJEKTA	79
GEOGRAFSKA POKRIVENOST MERE.....	80
PODELA BUDŽETA PO MERAMA ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA ZA RURALNI RAZVOJ U 2015.....	80

Poštovani farmeri,

Ovo je Program za poljoprivredni, ruralni razvoj za 2015. godinu. Rezultat je dugoročnog rada za poljoprivredu, kao jednog od najvažnijih sektora za ekonomski razvoj mesta i za otvaranje novih

radnih mesta. Mi smo spremni da odgovorimo na što više zahteva i na potrebe farmera, da primenimo najbolje evropske prakse i da pažljivo koračamo napred u skladu sa našim kapacitetima

Naš cilj je bio da ovaj program bude što konkretniji tako da i rezultati budu konkretni. Ove godine smo uveli nekoliko promena, nove i olakšavajuće kriterijume. Obuhatili smo nove podmere u okviru svake mere, pa možemo reći da je u okviru svake mere i pod-mere budžet udvostručen.

Od ove godine, naš godišnji Program, poseban značaj će dati otvaranju novih radnih mesta. Poljoprivreda je jedan od sektora koji nudi najviše mogućnosti za zapošljavanje i MPŠRR će podržati farmere, proizvođače i prerađivače koji otvaraju nova radna mesta.

Takođe, prednost smo dali mladima i ženama farmerima. Kosovo je zemlja sa najmlađim stanovništvom u Evropi. Sada, ali i u budućnosti, omladina je naš glavni potencijal i ovaj potencijal se treba iskoristiti. Verujemo da uključivanje mladih u poljoprivredi ne samo doprinosi ekonomskom razvoju zemlje, već je i veoma važno za njihov lični i profesionalni razvoj.

Naši ciljevi su proširivanje površina sa različitim poljoprivrednim kulturama ali i proširivanje stočnog preduzetništva. Zajedno sa povećanjem proizvodnje, naš fokus će biti i povećanje kapaciteta za obradu kao i povećanje kvaliteta proizvoda. Ovime ciljamo da ispunimo potrebe potrošnje u našoj zemlji i da naši proizvodi budu konkurentni u regiji i u Evropi.

Bez sumnje, pred nama je još puno izazova. Mi ćemo raditi sa svim zainteresovanim stranama tako da naš Program pomogne i da odgovori na što više potreba farmera i zemlje uopšte. Ovo ćemo postići radeći zajedno.

Pre svega naš zajednički cilj je transparentost i efikasnost na radu. Zato što jedino tako možemo postići primenu programa u praksi a ne samo na papiru. Ovakav pristup, na kraju, će dovesti do ostvarenja naših ciljeva i konkretnih rezultata od kojih će kosovski farmeri imati koristi.

Sretan rad i uspeh!

Memli KRASNIQI

Ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja

Mera 101: Ulaganja u fizička sredstva u poljoprivrednim gazdinstvima

ZAKONSKA OSNOVA

Zakon br. 03/L-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, dt. 1 jul 2009;

Zakon br. 03/L-029 - o poljoprivrednoj inspekciji, dt. 13 decembar 2008;

Zakon br. 03/L-042 - o proizvodima za zaštitu bilja, dt. 27 novembar 2008;

Zakon br. 02/L-26 - o poljoprivrednom zemljištu, dt. 23 jun 2006;

Zakon br. 02/L-9 - o navodnjavanju poljoprivrednih zemljišta, dt. 25 novembar 2005;

Zakon br. 2004/13 - o rasadnom materijalu, dt. 28 maj 2004;

Zakon br. 2003/5 - o semenu, dt. 15 april 2003;

Zakon br. 2005/47 - o vinu, dt. 14 oktobar 2005;

Zakon br. 2004/21 - o veterinarstvu, dt. 30 jul 2004;

Zakon br. 04/L-191 - o stočarstvu, dt. 28 jun 2013;

Zakon br. 2005/02-L10 - o staranju prema životinjama, dt. 9 maj 2005;

Zakon br. 03/L-024 - o proceni uticaja na životnu sredinu, dt. 19 mart 2009;

Zakon br. 03/L-025 - o zaštiti sredine, dt. 19. mart 2009;

Zakon br. 04/L-074 - o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj, dt. 19 mart 2012;

OBRAZLOŽENJE

Sektor poljoprivrede igra veoma važnu ulogu u pružanju prilika za zapošljavanje i stvaranje prihoda. SWOT analiza poljoprivrede na Kosovu naglašava zamenu uvoza i slobodan pristup EU tržištu kao i značajnu priliku za poboljšanje nacionalnog i pojedinačnog dohotka iz poljoprivrede Kosova. Međutim, ovaj potencijal će se realizovati samo ako su farme sposobne da budu konkurentne u cenama na regionalnom i na tržištu EU.

Analiza konkurentne snage poljoprivrede Kosova pokazuje da je trenutno samo jedan mali deo farmi u stanju da konkuriše na regionalnom tržištu, tržištu EU-e i na međunarodnom tržištu. Glavne uzroci ove niske konkurentne sposobnosti su male dimenzije poljoprivrednih biznisa, fragmentacija njihovog zemljišta, stare zgrade i oprema, nedostatak finansijskih sredstava za ulaganja i nizak stepen poznavanja tehnologije za modernu proizvodnju. Osim ovoga, većina farmi ne ispunjava standarde EU-e za sigurnost i higijenu hrane, dobrobit životinja i zaštitu životne sredine.

Veći deo farmi je toliko mali da možemo reći da se celokupni proizvod koristi direktno od strane porodice na farmi. Zato je potrebno da se usredsredimo na podršku u fizička sredstva za farme koje su orijentisane ka prodaji i u stanju su da obezbede održive prihode.

Uzimajući u obzir činjenicu da je većina farmi jako mala, razumno je podstaći horizontalnu saradnju između poljoprivrednika kroz saradnje proizvođača koja može izgraditi osnovu za kasnije proizvođačke organizacije ili proizvođačka udruženja ali i vertikalnu integraciju poljoprivrednika, na primer u trgovačke lance putem ugovora o snabdevanju.

Sa ciljem poboljšanja načina rada i sprovođenja kvalitetnih unosa, podstaći ćemo mlade farmere starosti od 18 do 40 godina, koji predstavljaju osnovu za modernu i inovativnu poljoprivredu.

Na osnovu ovog pregleda, ali i komparativne prednosti koju Kosovo ima u nekim sektorima, doprinos sektora poljoprivrednoj ekonomiji i potrebe sektora za približavanje standardima EU -e, mere će se usredsrediti na podršku ulaganja u sledećim sektorima: voćarstvu, povrtarstvu (uključujući i krompire), u sektorima mleka, mesa, grožđa i jaja.

SEKTOR VOĆARSTVA

Kao rezultat dobrih uslova za uzgoj u većini regija na Kosovu, proizvodnja voća na Kosovu ima dugačku tradiciju. Jabuke i šljive čine veliki deo proizvodnih površina, posebno se uzgajaju u baštama domaćinstava i to u velikoj količini. Zadnjih godina počela je intenzivna proizvodnja u voćnjacima jabuka, krušaka, višnje i šljive dok se proizvodnjom bobičastog voća bavi oko 200 komercijalnih proizvođača i 50 proizvođača sa prihvatljivim prinosima (20-50t/ha). Sektor šljive je još podeljeniji sa 100 polukomercijalnih i komercijalnih proizvođača sa prinosom od 12-20 t/ha. Trenutno, uzgajivači voćaka se suočavaju sa nekim problemima kao što su: stari voćnjaci i sorte lošeg kvaliteta, nedostatak mogućnosti za navodnjavanje, nedostatak magacina za čuvanje voćaka, slaba oprema za klasifikaciju i pakovanje za tržište voćaka. Tržište zahteva homogene i stalne količine voća visokog kvaliteta. Tako je glavni cilj ove mere da intenzivira proizvodnju voćaka na većoj površini i uz postizanje standarda visokog kvaliteta proizvoda. Farme sa potencijalom za ekonomsku opravdanost i sa proizvodnjom koja je orijentisana ka tržištu su ciljani korisnici.

Pod-mera se sastoji od poboljšanja efikasnosti proizvodnje uz podršku povećanja / rehabilitacije novih površina sa voćnjacima, modernizacija opreme za uzgoj, sistema za navodnjavanje koji štede vodu i mašineriju koja se koristi na farmama kako bi se poboljšala efikasnost na farmi i unapređenje opštih standarda. Podržaće se izgradnja i unapređenje imovine kako bi se omogućile aktivnosti nakon berbe. Podržaće se i dalja ulaganja u održivu upotrebu energije.

SEKTOR POVRĆA I STAKLENIKA (UKLJUČUJUĆI I KROMPIRE)

Sektor povrtarstva, bez obzira na mali obim, najviše obećava na Kosovu zbog toga što postoje najbolji uslovi za uzgoj i može obezbediti dobar porast date vrednosti. Sektor povrtarstva se sastoi samo od malog broja komercijalnih uzgajivača i velikog broja polukomercijalnih i egzistencijalnih uzgajivača.

Sektorom dominiraju male privatne farme prosečne površine od 0.80 hektara, uz malu proizvodnju i prinos i sa neefikasnim lancem snabdevanja uz visoke troškove za berbu i logistiku. Tržište svežeg povrća često se odvija bez odgovarajućeg pakovanja i bez klasifikacije proizvoda.

U okviru ove pod-mere, podrška će se obezbediti za izgradnju stalnih staklenika za uzgoj bobičastog voća i povrća kao i za izgradnju magacina za tretman nakon branja i za skladištenje

voća i povrća. Potreba za svežim voćem i povrćem tokom cele godine je u porastu. Ovaj nedostatak na tržištu se može dopuniti boljom proizvodnjom u zatvorenim /zaštićenim prostorima. Proizvodnja u staklenicima je intenzivna na manjim površinama a ona zahteva relativno veliku radnu snagu (više od uzgoja istih proizvoda na otvorenom polju). Na ovaj način, pod-mera doprinosi otvaranju radnih mesta. Kosovsko tržište se snabdeva voćem i povrćem tokom cele godine uglavnom iz uvoza iz različitih zemalja. Povećanje površina pod staklenicima doprinosi i zameni uvoznih proizvoda domaćim proizvodima, a time i poboljšanju negativne tržišne ravnoteže u zemlji.

SEKTOR MESA

Tradicionalno se goveđe meso smatra dopunskim proizvodom u sektoru mleka. Sva telad dolaze sa farmi za proizvodnju mleka, što znači da ne postoji kompletan i funkcionalan lanac snabdevanja mesom. Štale za tov su uglavnom prilagođeni objekti za proizvodnju mleka ili objekti koje su izgradili sami sitni farmeri.

Kako bi se povećao profesionalizam u uzgoju goveda za meso, neophodno je da se poboljša poznavanje tehnika proizvodnje, posebno za početnike a u vezi sa praksama uzgoja goveda za meso i proizvodnje hrane za stoku, uključujući i obuku i savetodavne usluge. Uzgajivači goveda takođe imaju potrebe za ulaganje u štale i građevinske objekte. Ulaganja u mašineriju na farmama za proizvodnju stočne hrane; ulaganja u upravljanje otpadom i đubrivom su visoko na listi prioriteta. Postoji potreba za izgradnjom novih štala i objekata na farmama za uzgoj životinja za meso u skladu sa postojećim standardima za dobrobit životinja i životne sredine. Potrebna je i oprema za farmu kao što su: sistem za snabdevanje vodom, sistem za ishranu, otklanjanje đubriva iz štale, zatim mašinerija za farmu, posebno za proizvodnju, skladištenje, pripremu, upotrebu i distribuciju hrane životinjama. Cilj ove mere je da podrži komercijalne farmere u specijalizaciji za uzgoj goveda.

Očekuje se da konzumiranje mesa živine bude i dalje u porastu. Kako se većina mesa živine uvozi, postoji veliki potencijal za zamenu uvoza. Pristup poboljšanim uslugama i unosima omogućiće ovim biznisima i srednjim preduzetnicima koji nemaju kapacitete da izgrade zatvoreni ciklus, od proizvodnje hrane za životinje do tržišta/prodaje. Postoji potreba za ulaganje u bolji smeštaj/sklonište za živinu, pripremu kvalitetne hrane, praćenje zdravlja i čuvanje i tretman stajskog đubriva. Ova mera se usredsređuje na podršku egzistencijalnih i

mladih proizvođača na farmama srednje veličine sa ciljem povećanja njihove konkurentske sposobnosti u domaćoj proizvodnji povećavajući i broj srednjih proizvođača živine (pilića) kao i povećanje njihovih proizvodnih kapaciteta. Putem savetodavnih usluga i profesionalnog tretmana poboljšaće se i kvalitet proizvodnje sa nižim troškovima.

SEKTOR MLEKA

Kravlje mleko je najvažniji sektor u stočarstvu na Kosovu. Poslednjih godina pokušano je da proizvodnja mleka pređe iz proizvodnje za porodičnu upotrebu u proizvodnju za tržište, da se poboljšaju uslovi uzgoja, sprovedu najbolje prakse u poljoprivredi na farmama koje se bave proizvodnjom mleka i da se poveća kapacitet poljoprivrednika za mleko visokog kvaliteta.

Nezadovoljavajući kvalitet svežeg mleka je naterao MPŠRR da primeni šemu direktnog plaćanja za kvalitet mleka. Još uvek ima dovoljno prostora za poboljšanje fizičkih sredstava kao i poboljšanje objekata, moderniju opremu u štalama, bolje i modernije sisteme za prikupljanje. Mera ima za cilj da podrži komercijalne proizvođače mleka.

Modernizacija poljoprivrednih sistema, posebno intenziviranje stočarske proizvodnje, može dovesti do povećanja emisije gasova koji mogu uticati na klimatske promene. Mera će podržati ulaganje u upravljanje stajskim đubrivom i u objekte za njegovo skladištenje kako bi se smanjila emisija tih gasova, dok će prioritet biti dat modernizaciji koja je obuhvaćena ovim ulaganjima.

Proizvodnja mleka od malih sisara (ovce, koze) čini uglavnom jedan zatvoreni ciklus, počevši od proizvodnje mleka, preko prerade sira i prodaje (marketinga) na farmi. Samo nekoliko farmi su komercijalne dok većina proizvođača uzgaja preživare samo na malim farmama i uglavnom uz tradicionalne prakse uzgoja stoke. Postoji velika potreba za ulaganjem u modernizaciju štale, prateće infrastrukturne objekte, za upotrebu sistema skupljanja, itd.

SEKTOR GROŽĐA

Parcele vinograda su uglavnom male dok se proizvodnja grožđa odvija od strane 4780 vinogradara. Prosečna veličina iznosi 0.5 ha sa prosečnim prinosom od 8-10 t/ha. Vinogradi Kosova pokrivaju 751 hektara sa grožđem za trpezu i 2440 hektara sa grožđem za vino¹. Troškovi proizvodnje su visoki kao rezultat opsežnog uzgoja (delimično i zbog zastarelih lozinki), malih parcela i stare mehanizacije. Grožđe za trpezu koje je domaće proizvodnje,

¹EVV, 2014

suočava se sa jakom konkurencijom iz uvoza koja se smatra dobro spakovanom. Prioritet će biti dat uzgoju grožđa za trpezu sa potencijalom za rast konzumacije u poređenju sa konzumiranjem vina. Ulaganja u restrukturisanje i modernizaciju proizvoda i tržišta grožđa su potrebna kako bi se konkurisalo proizvodima iz uvoza.

SEKTOR JAJA

Trenutno postoji 98 aktivnih komercijalnih proizvođača jaja na Kosovu. Svaki sa po više od 1.000 koka nosilja koje zajedno čine oko 40% proizvodnje na Kosovu. Sve ovo se odnosi na čuvanje u kavezima (*battery cage*) i ne postoje proizvođači koji uzgajaju u prostorijama ili u slobodnom sistemu (*free-range*). Objekti za proizvodnju, u većini slučajeva, su relativno stari i postoje poteškoće u ponudi traženih proizvoda (hrane, kokoški i pilića) po konkurentskim cenama.

Kako bi se poboljšala efikasnost srednjih proizvođača, prioritet će se dati srednjim farmama sa 6.000 do 50.000 koka nosilja koje mogu uticati na veliko kretanje cena tokom godine i biti konkurentni na veoma dinamičnom tržištu.

Obezbediće se podrška za unapređenje efikasnosti proizvodnje ulaganjem u bolju opremu za štale i u higijenu štala (provetravanje, vodovodni sistem, sistem sakupljanja jaja i pranje, itd.). Treba poboljšati upravljanje stajskim đubrivom i ostalim ostacima, pošto negativni uticaj živinarstva na životnu sredinu može biti dosta veliki ukoliko se ne tretira kako treba, dok, ukoliko se njime upravlja na pravi način, može dovesti do dodatnog prihoda. Savetodavni sistem Kosova treba biti poboljšan tako da nudi obuku ovim srednjim i malim proizvođačima stočne hrane, funkcionisanju i održavanju poluautomatskih linija za sakupljanje i klasifikaciju jaja.

OPŠTI CILJEVI

- Povećanje konkurentne sposobnosti kosovske poljoprivrede i zamena uvoza;
- Otvaranje novih radnih mesta i uvođenje zapošljavanja u seoskim sredinama;
- Podrška poljoprivrednika u izabranim sektorima sa ciljem približavanja pravilima, standardima, politikama i praksama EU-e;
- Podrška ekonomskog, socijalnog i teritorijalnog razvoja čiji je cilj održiv i sveukupan razvoj putem razvoja fizičkog kapitala;
- Odgovor na izazove klimatskih promena putem upotrebe obnovljive energije.

POSEBNI CILJEVI

SEKTOR VOĆA I POVRĆA (UKLJUČUJUĆI I KROMPIR)

- Povećanje proizvodnje voća i povrća za komercijalnu namenu;
- Poboljšanje kvaliteta sa ciljem ispunjavanja odgovarajućih nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi kroz upotrebu nove opreme i modernizaciju mehanizacije;
- Smanjivanje gubitaka nakon berbe kroz ulaganje u farmu, u tehnologiju skladištenja, u infrastrukturu i opremu za fazu nakon prikupljanja, uključujući i rashladne kapacitete, klasifikaciju i pakovanje;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije farmera sa proizvođačima poljoprivrednih proizvoda.

SEKTOR MLEKA I MESA

- Povećanje proizvodnje na specijalizovanim farmama;
- Poboljšanje kvaliteta sa ciljem ispunjavanja nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi kroz upotrebu nove opreme i moderne mehanizacije;
- Smanjenje emisije oksida azota i metana kroz potreban tretman organskog đubriva i nezagađivanje podzemnih i kopnenih voda;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije farmera sa proizvođačima poljoprivrednih proizvoda.

SEKTOR GROŽĐA

- Povećanje proizvodnje grožđa za trpezu i za vino;
- Poboljšanje kvaliteta sa ciljem ispunjavanja nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi kroz upotrebu kvalitetnog semena i moderne mehanizacije;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije farmera sa proizvođačima poljoprivrednih proizvoda.

SEKTOR JAJA

- Poboljšanje i proširivanje postojećih kapaciteta proizvođača;
- Poboljšanje kvaliteta sa ciljem ispunjavanja nacionalnih i EU standarda;
- Modernizacija farmi kroz upotrebu nove opreme i moderne mehanizacije;
- Smanjenje emisije oksida azota i metana kroz potreban tretman organskog đubriva;
- Proizvodnja obnovljive energije;
- Poboljšanje integracije farmera sa proizvođačima poljoprivrednih proizvoda;

POVEZIVANJE MERA SA DRUGIM MERAMA U MPSRR

Ova mera se povezuje sa drugim merama MPŠRR-a kao što su:

- Mera 103 "Ulaganje u fizička sredstva za preradu i trgovinu poljoprivrednim proizvodima, i
- Mera 302 "Diverzifikacija farmi i razvoj biznisa"

KONAČNI KORISNICI

Konačni korisnici u okviru ove mere su farmeri u skladu sa definicijom iz Zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju (L-03/098) i drugi poljoprivredni preduzetnici koji su upisani u Registar poljoprivrednika.

ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PODOBNOSTI

PRIHVATLJIVI PODNOSIOCI ZAHTEVA

- Ukoliko je podnosilac zahteva fizičko lice, on/a treba biti stariji/a od 18 godina ali ne stariji/a od 60 godina.
- Podnosilac zahteva mora izmiriti poreske obaveze i, za fizička lica, porez na imovinu, a za pravna lica, porez na dobit.
- Svi korisnici projekata za ruralni razvoj moraju redovno plaćati poreske obaveze tokom pet godina nakon zaživljavanja njihovog ulaganja i sve dok traje period nadzora.

- Svi korisnici projekata za ruralni razvoj su obavezni da vode dobru brigu o svojim ulaganjima u periodu od pet godina nakon zaživljavanja njihovog ulaganja pa sve dok traje period nadzora. Ukoliko ne vode brigu o ulaganjima, korisnik je obavezan da vrati javnu podršku.

NACIONALNI STANDARDI

Nacionalni standardi za zdravlje životinja, dobrobit životinja i zaštitu životne sredine su navedeni u Dodatku 5. Oni se moraju ispoštovati najkasnije do podnošenja zahteva za poslednju isplatu i potvrđuju se kroz posetu zvaničnog lica mestu ulaganja.

EKONOMSKA ODRŽIVOST

- Za investicione projekte čiji je iznos ulaganja 20.000 € ili manje, podnosilac zahteva treba da podnese predlog projekta u skladu sa modelom Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja (MPŠRR).
- Za investicione projekte čiji je iznos ulaganja veći od 20.000 €, podnosilac zahteva treba da podnese biznis plan u skladu sa modelom MPŠRR-a.
- Modeli tehničkog predloga projekta i biznis plana biće objavljeni na internet stranici Agencije za naplatu i biće na raspolaganju svim dobitnicima.

OSTALI KRITERIJUMI PODOBNOSTI

Korisnici projekta sa prihvatljivim vrednostima za ulaganje u iznosu većem od 50.000 €, pre potpisivanja ugovora sa Agencijom za razvoj poljoprivrede (ARP) trebaju registrovati svoja preduzeća i sva ulaganja / troškovi se trebaju potvrditi računima u tom preduzeću.

Svi korisnici koji su, u svom biznis planu, izjavili da će otvoriti nova radna mesta i za to su dobili poene tokom procene, trebaju i da ih otvore i to dokažu plaćanjem penzionog doprinosa i poreza na plate za najmanje mesec dana pre zadnje isplate. Korisnici su obavezni da zaposlene drže na ovim popunjenim radnim mestima sa punim radnim vremenom najmanje 5 godina, koliko traje i period nadzora.

Ulaganja koja su finansirana preko Programa za ruralni razvoj u 2015. ne mogu biti finansirana i od strane Kancelarije EU-e ili nekog drugog javnog donatora. U slučaju da je dobitnik pokušao da dobije podršku od dva javna izvora, neće mu se pružiti podrška, ili ukoliko je već dobio, obavezuje se da vrati sredstva koja je dobio a primeniće se i sankcije u skladu sa zakonom.

Dobitnici ne mogu podneti novi projekat ukoliko prethodni projekti nisu završeni na redovan način.

Podnosilac zahteva treba da pokaže dovoljno znanje ispunjavajući dole navedene uslove:

Da ima makar srednju školu i dve godine iskustva u oblasti za koju podnosi zahtev,

Podnosioci zahteva koji nemaju dovoljno iskustava trebaju da pripreme pismenu izjavu kojom se zalaže da će pohađati obuku u trajanju od najmanje 20 časova u oblasti za koju podnose zahtev a koja će se završiti pre podnošenja zahteva za zadnju isplatu,

Podnosioci zahteva sa srednjom poljoprivrednom školom, studenti druge ili treće godine Poljoprivrednog fakulteta ili više škole u oblasti poljoprivrede nisu obavezni da pohađaju gore pomenutu opremu,

U slučaju poljoprivrednih preduzeća, pomenuti zahtevi se odnose na upravljanje preduzećem.

U slučaju pravnih lica, najmanje jedno lice preduzeća koje predstavlja poljoprivrednu ekonomiju, treba biti zaposleno pod ugovorom na period koji nije kraći od pet godina.

Dovoljnim iskustvom smatra se rad u poljoprivrednom preduzeću koji se može dokazati sa potvrdom ili je upisano u Registar farmi najmanje dve godine.

U slučaju građevinskih projekata, podnosilac zahteva, prilikom podnošenja zahteva treba da uruči:

- Kopije skica objekta i predračun troškova za predviđen materijal i rad;
- Saglasnost zajednice (predviđena zakonom);
- Kopiju plana parcele na kojoj će se ulagati;
- Posedovni list ili, u slučaju kada se zemljište uzima u zakup, overeni ugovor o zakupu na najmanje 10 godina za parcelu na kojoj će se vršiti izgradnja;
- Urbanističku saglasnost opštine koja svedoči da, u slučaju dodele granta, može da se dobije građevinska dozvola;

Dok, pre zahteva za isplatu, Agenciji za razvoj poljoprivrede se treba se uručiti:

- Dozvola za gradnju od strane nadležnog organa u opštini, samo za štale i magacine za čuvanje voća i povrća
- Procena uticaja na životnu sredinu ukoliko je predviđena zakonom.

U slučaju izgradnje /renoviranja objekata, proširivanja voćnjaka, vinograda i postavljanja sistema navodnjavanja na zemljištima koja su uzete u zakup, mora postojati ugovor o zakupu na najmanje 10 godina i njemu treba biti pridružena saglasnost vlasnika (zajmodavca) overena kod pravnog beležnika, za ulaganja koja će se raditi na tom zemljištu. Saglasnost vlasnika može biti obuhvaćena ugovorom o zakupu.

KONTROLNA LISTA REŠENJA ZA ŽIVOTNU SREDINU

U slučaju odabira korisnika, pre potpisivanja ugovora o finansiranju projekata za ruralni razvoj, izabrani projekti će proći kroz proceduru ekološke procene u skladu sa Kontrolnom listom ekoloških rešenja (Dodatak br. 17). Kontrolna lista će biti dopunjena od strane APR-a i pružiće dodatne informacije u rubrici "Posebne karakteristike" kako bi pojasnila date odgovore. Ukoliko je jedan ili više odgovora na kontrolnoj listi pozitivan (PO), znači da će projekat imati uticaj na životnu sredinu te stoga je potrebno pripremiti Plan za ekološko upravljanje (PEU). Mere ublažavanja sa liste poslužiće kao osnova za pripremu PEU-a. Proces odobravanja projekta zahteva da sve mere ublažavanja budu prihvaćene i odobrene za sprovođenje od strane podnosioca zahteva. Priprema PEU-a je obaveza samog podnosioca zahteva dok će se troškovi za njegovu pripremu smatrati administrativnim troškovima.

POSEBNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

Sektor voća (jabuka, kruška, šljiva, višnja, jagoda, malina, kupina i borovnica)

- U momentu podnošenja zahteva za ulaganje u sektor voća, podnosilac zahteva mora da poseduje poljoprivrednu površinu u svom vlasništvu ili pod zakup od najmanje 10 godina, da u Registar farmi bude upisan najmanje 1 hektar za voće sa stabljika (jabuka, kruška, šljiva, višnja) i /ili 0. 25 hektar za bobičasto voće (jagode, maline, borovnica i kupina). Najmanja površina parcele za bobičastovoće mora iznositi 0.1 hektar i za stabla voćaka 0.35 hektara;
- U slučaju ulaganja u poljoprivrednu mašineriju i opremu i/ili ulaganja u izgradnju i popravku objekata, ulaganje treba biti u skladu sa proizvodnim kapacitetima;

- Dobitnik za sađenje novih voćnjaka, pre zahteva za isplatu, ukoliko je kupio rasad proizveden na Kosovu, mora uručiti kopiju fitosanitarne potvrde o zdravstvenom stanju rasadnog materijala koji ispunjava uslove CAC-a (Conformitas Agraria Communitatis) i kopiju licence proizvođača, dok oni koji su kupili rasad iz uvoza iz zemalja EU-e, trebaju uručiti kopiju potvrde o zdravstvenom stanju rasadnog materijala koji ispunjava uslove CAC-a koju izdaje proizvođač, potvrdu o poreklu i dozvolu za uvoz od preduzeća uvoznika.
- Mladice stabljika voćaka bi trebale da za svoje stablo imaju etiketu institucije koja vrši overu. Dobitnik za sađenje novih voćnjaka sa bobičastim voćem mora imati etiketu za rasad kupljen u tufama kako bi ih pokazao ARP u slučaju kontrole.

Sektor povrća i staklenika (uključujući krompir)

- U momentu podnošenja zahteva za ulaganje u magacin za voće i povrće (uključujući i krompir), podnosilac zahteva mora da dokaže vlasništvo nad obradivim zemljištem ili o zakupu od najmanje 10 godina sa najmanje 2 ha koji su upisani u Registar farmi u
- U slučaju ulaganja u izgradnjunovih stalnih staklenika, poljoprivredno gazdinstvo (farma) treba da dokaže da ima najmanje 0.10 hektar obradivog zemljišta upisanog u Registar farmi.

Sektor mesa

- Za ulaganja u sektor mesa (tov goveda i pilića), podnosilac zahteva nije obavezan da poseduje životinje u momentu podnošenja zahteva ali se obavezuje da ima najmanje 20 grla teladi sa markicama Republike Kosova ili zemalja EU-e ili 5.000 pilića i ovo treba dokazati odgovarajućim dokumentima i njihovim prijemom u štale pre podnošenja poslednjeg zahteva za isplatu.
- Poljoprivredna gazdinstva koja podnose zahtev za izgradnju štala za telad, u svom projektu moraju da predvide i magacin za đubrivo u količini koja je dovoljna za najmanje 3 meseci.

- U slučaju ulaganja u poljoprivrednu mehanizaciju za obradu zemlje, u momentu podnošenja zahteva, podnosilac zahteva za tov telad treba da dokaže da poseduje najmanje 0.3 hektara poljoprivrednog zemljišta u svom vlasništvu ili pod zakup na najmanje 10 godina (ne važi za piliće).
- U momentu podnošenja zahteva, podnosilac zahteva za tov teladi treba da dokaže da poseduje najmanje 0.3 hektara poljoprivrednog zemljišta po grlu stoke u svom vlasništvu ili pod zakup na najmanje 3 godina.

Sektor mleka

- U momentu podnošenja zahteva, podnosilac zahteva za ulaganje u sektor proizvodnje mleka treba imati najmanje 15 krava muzara ili 150 ovaca ili 100 koza u aktivnom preduzetništvu, upisanih u Registar farmi i u Pegistar za identifikaciju i upis životinja AUV.
- Poljoprivredna gazdinstva koja podnose zahtev za izgradnju štale, u svom projektu moraju obuhvatiti i magacin za đubrivo u količini koja je dovoljna za najmanje 3 meseci (pogledajte listu obavezujućih standarda).
- U slučaju ulaganja u poljoprivrednu mehanizaciju za obradu zemlje, u momentu podnošenja zahteva, podnosilac zahteva treba da dokaže da poseduje najmanje 0.5 hektara poljoprivrednog zemljišta za svako grlo krave, odnosno 0.05 hektara po grlu ovce / koze, bilo u svom vlasništvu ili pod zakup na period od 10 godina.

Sektor grožđa

- U momentu podnošenja zahteva, podnosilac zahteva za ulaganje u sektor grožđa mora da dokaže da poseduje poljoprivredno zemljište u svom vlasništvu a ukoliko uzima pod zakup, da je upisan u Registar farmi najmanje 10 godina i to za površinu od najmanje 0.5 hektara za grožđe za trpezu i 1 hektar za grožđe za vino. Najmanja površina parcele iznosi 0.2 hektara.
- U slučaju ulaganja u mehanizaciju i opremu za uzgoj i skladištenje kao i u magacin za tretman nakon berbe, podnosilac zahteva mora dokazati da poseduje najmanje 4 hektara vinograda u svom vlasništvu ili pod zakupom a koje je upisano u Registar vinograda i Registar farmi.

- Dobitnik za sađenje novih vinograda, mora kupiti samo sadnice uvezene iz zemalja EU –e i treba i treba predati kopiju o zdravstvenom stanju sadnica koju izdaje proizvođač, potvrdu o poreklu i dozvolu za uvoz od preuzeća uvoznika.

Sektor jaja

- Podnosilac zahteva za ulaganje u sektor jaja treba da dokaže da poseduje najmanje 6.000 i najviše 50.000 koka nosilja u aktivnoj proizvodnji, koja je upisana u Registar farmi.
- Preduzetništva sa više od 50.000 koka nosilja mogu da podnesu zahtev samo za mašineriju i opremu u okviru ove pod-mere.
- Poljoprivredna gazdinstva koja podnose zahtev za izgradnju farmi jaja, u svom projektu trebaju da obuhvate i skladištenje đubriva u količini potrebnoj za najmanje 3 meseci.

PRIHVATLJIVA ULAGANJA

Prihvatljiva ulaganja su ograničena na ona koja su navedena u Listi prihvatljivih ulaganja za meru 101 u dodatku br. 6 Pravilnika za podnosioc zahteva.

Minimalna vrednost prihvatljivih troškova po projektu u okviru ove mere iznosi 10.000 €, osim za projekte za bobičasto voće za koje minimalna vrednost iznosi 3.000 €.

Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova po projektu u okviru ove mere iznosi 120.000 €.

Ukupni maksimalni prihvatljivi troškovi za ceo period sprovođenja Programa za poljoprivredu i ruralni razvoj od 2014 - 2020. u okviru mere 101 iznosi 500.000 € po dobitniku.

Troškovi pripreme biznis plana ili predloga projekta ne mogu preći 3 % od prihvatljivih troškova projekta. U slučaju ulaganja koje predviđaju izgradnju štala ili magacina za skladištenje voća i povrća, troškovi za arhitektu i inženjera, za različite dozvole i licence su prihvatljivi u iznosu od 7 % od prihvatljivih troškova.

PRIHVATLJIVA ULAGANJA PO SEKTORIMA

Ulaganja u sektor voća

- Ulaganja za sađenje novih voćnjaka čija je najmanja površina od 1 hektara za stabljike i 0.25 hektara bobičasto voće
- Ulaganja u postavljanje sistema vodosnabdevanja na farmi, u skladu sa praksama efikasnog navodnjavanja
- Proizvodnja energije iz obnovljivih izvora na farmama
- Ulaganja u postavljanje mreža za zaštitu od padavina
- Ulaganja u poljoprivrednu mašineriju i opremu za voćnjake, za zaštitu biljaka, za đubrivo, za berbu i tretman nakon berbe
- Ulaganja u izgradnju i popravak objekata za aktivnosti nakon berbe, objekata za čuvanje mašina i objekata za skladištenje proizvoda za zaštitu biljaka i veštačkog đubriva.

Ulaganje u sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir)

- Ulaganje u izgradnju stalnih staklenika za bobičasto voće, povrće ili stabljike minimalne površine od 0.1 hektar
- Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama
- Kupovina i instalacija opreme za postizanje kontrolisanih klimatskih uslova
- Ulaganja u postavljanje ili unapređenje sistema vodosnabdevanja u stakleniku u skladu sa praksama efikasnog navodnjavanja
- Izgradnja objekata za tretman nakon branja (klasifikacija, pakovanje, obeležavanje) i za čuvanje tih proizvoda kao i magacina za skladištenje proizvoda za zaštitu biljaka i veštačkog đubriva.

Ulaganja u sektor mesa

- Izgradnja/renoviranje/proširivanje štala, pomoćnih objekata (magacin za đubrivo, hangari za voluminoznu hranu, magacini za stočnu hranu) i infrastrukture na farmi (npr. snabdevanje vodom na farmi)
- Ulaganje u opremu za uzgoj jednodnevnih ptica (oprema za grejanje, za ishranu, za snabdevanje vodom, itd.)
- Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama
- Ulaganja u modernizaciju sistema prehrane i snabdevanja vodom
- Ulaganja u poljoprivrednu mašineriju za uzgoj bilja za krmu i zrna, zaštitu biljaka, đubrivo i u žetvu
- Ulaganja u čišćenje organskog đubriva (u tečnom i čvrstom stanju) i njegovo skladištenje, ulaganja u proizvodnju koncentrovane hrane pri čemu se najmanje 50% troši za potebe farme.

Ulaganja u sektor mleka

- Izgradnja/renoviranje/proširivanje štala, pomoćnih objekata (magacin za đubrivo, hangari za voluminoznu hranu, magacini za stočnu hranu) i infrastrukture na farmi (npr. snabdevanje vodom na farmi)
- Ulaganja u modernizaciju muže i oprema za hlađenje, oprema za mužu, čuvanje mleka, uključujući i prostorije za skladištenje mleka, laktofrizideri
- Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama
- Ulaganja u modernizaciju sistema snabdevanja hranom i vodom
- Ulaganja u poljoprivrednu mašineriju i opremu za uzgajanje bilja za krmu i zrna, u zaštitu biljaka, đubrenje i žetvu
- Ulaganja u čišćenje /uklaanjanje đubriva i njegovo skladištenje
- Ulaganja u proizvodnju koncentrovane hrane od koje se najmanje 50% koristi za potrebe farme

Ulaganja u sektor grožđa

- Ulaganja u proširivanje/modernizaciju plantaža vinograda (prenos, zamena) grožđa za trpezu i grožđa za vino na najmanjoj površini od 0.5 hektara za grožđe za trpezu i 1 hektar za grožđe za vino
- Ulaganja u postavljanje sistema navodnjavanja u skladu sa praksama efikasnog navodnjavanja
- Ulaganja u postavljanju plazme za grožđe namenjeno za trpezu
- Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama
- Ulaganja u postavljanje mreža za zaštitu od padavina
- Ulaganja u sisteme podupirača za vinovu lozu i u ograde
- Ulaganja u poljoprivrednu mašineriju i opremu za vinograde, za đubrivo, za branje i tretman nakon branja
- Onima koji imaju više od 4 hektara površine pod vinogradima, dozvoljava se i podnošenje zahteva za izgradnju objekata za aktivnosti nakon berbe kao što su: rashladni magacini, mašinerija za klasifikaciju, čišćenje, pakovanje, itd. Objekti za čuvanje poljoprivredne mašinerije i opreme kao i građevinski magacini za proizvodnju i zaštitu biljaka i veštačkog đubriva.

Ulaganja u sektor jaja

- Izgradnja/renoviranje/proširivanje štala
- Ulaganja u unutrašnju strukturu (sistem za ishranu, pojila za vodu i oprema za regulisanje mikroklima, oprema za uklanjanje đubriva, za klasifikaciju jaja, itd.)
- Ulaganja u kaveze samo u skladu sa standardima EU-e
- Izgradnja i unapređenje magacina za skladištenje hrane, uključujući i opremu za pripremu hrane, manipulaciju, pakovanje i čuvanje jaja
- Ulaganje u opremu za efikasnost energije ili za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmi
- Ulaganja u proizvodnju koncentrovane hrane za živinu od koje se najmanje 50% koristi za potrebe farme.

KRITERIJUMI ODABIRA ZA PODSEKTORE

Tabela 1: Kriterijumi odabira za sektor voća

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija		Poeni
1	Proizvodni kapaciteti: povećanje površine. U slučaju ulaganja u infrastrukturu u voćarstvu, magacin, navodnjavanje, zaštitu od padavina i mašineriju, bodovi će biti dodeljeni u zavisnosti od postojećih površina ili/i od površine koja se proširuje	Bobičasto voće	Voće sa stabljika	
		> 1 ha	> 5 ha	45
		$\geq 0.75 \leq 1$ ha	$\geq 4 \leq 5$ ha	42
		$\geq 0.5 < 0.75$ ha	$\geq 3 < 4$ ha	39
		$\geq 0.35 < 0.5$ ha	$\geq 2 < 3$ ha	37
		$\geq 0.25 < 0.35$ ha	$\geq 1 < 2$ ha	35
2	Kvalitet rasadnog materijala	Ulaganje u seme za proizvodnju i sertifikacija u zemljama Evropske Unije		5
3	Ugovorni odnosi	Ugovor za isporuku najmanje 50% proizvodnje (<i>od novih podnosioca zahteva se ne zahteva koji tek počinju da se bave voćarstvom – oni dobijaju 8 poena od ove tačke</i>)		8
4	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama (min. 5% od prihvatljivog ulaganja)		5
5	Imovinski status zemljišta na kome se vrši ulaganje	Zemljište na ime podnosioca zahteva		5
6	Zapošljavanje	Podnosilac zahteva se obavezuje da otvori nova radna mesta:		10

		- za 1 radno mesto = 3 poena - za 2-3 radna mesta = 7 poena - za 4 ili više radnih mesta = 10 poena	
7	Pozicija ulaganja	Ulaganje u seoska područja	5
8	Podrška po prvi put	Podnosilac zahteva nije bio dobitnik grantova MPŠRR-a u zadnje tri godine	10
9	Obrazovanje	Odgovarajuća univerzitetska diploma u oblasti poljoprivrede / prehrambene tehnologije	5
		Srednja poljoprivredna škola ili student druge ili treće godine Poljoprivrednog fakulteta	3
10	Pol podnosioca zahteva	Žena podnosilac zahteva	2
UKUPNO			100

Tabela 2: Kriterijumi odabira za sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir)

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni
1	Vrsta ulaganja	1. Izgradnja staklenika sa kompletnom infrastrukturom	55
		2. Izgradnja magacina za tretman nakon berbe (veličina magacina je u skladu sa uzgojem voća i povrća od strane podnosioca zahteva)	45
2	Ugovorni odnosi	Ugovor za isporuku najmanje 50% proizvodnje (<i>od novih podnosioca koji tek počinju da se bave povrtarstvom se ne zahteva - oni dobijaju 8 poena od ovog kriterijuma</i>)	8
3	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama (min. 5% od prihvatljivog ulaganja)	5
4	Zapošljavanje	Podnosilac zahteva se obavezuje da otvori nova radna mesta:	Max. 10

		- za 1 radno mesto = 3 poena - za 2-3 radna mesta = 7 poena - za 4 ili više radnih mesta = 10 poena	
5	Vlasništvo nad zemljištem	Zemljište na ime podnosioca zahteva	5
6	Podrška po prvi put	Podnosilac zahteva nije bio dobitnik grantova MPŠRR-a u zadnje tri godine	10
7	Obrazovanje	Odgovarajuća univerzitetska diploma u oblasti poljoprivrede / prehrambene tehnologije	5
		Srednja poljoprivredna škola ili student druge ili treće godine Poljoprivrednog fakulteta	3
8	Pol podnosioca zahteva	Žena podnosilac zahteva	2
UKUPNO			100

Tabela 3: Kriterijumi odabira za sektor mesa

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni	
1	Vrsta ulaganja: U slučaju ulaganja i u tačku a) i u tačku b), obračunavaju se poeni od ulaganja u deo sa većim brojem poena (maksimum 30 poena)	a) Izgradnja / renoviranje / proširivanje štale (obavezna je septička jama)	30	
		b) Mašinerija i/ili poboljšanje spoljašnje infrastrukture (magacin za stočnu hranu ili za seno)	25	
2	Proizvodni kapaciteti (broj životinja) nakon sprovođenja projekta	Goveda	Živina (ptice)	
		≥ 20<50 grla	≥ 5,000<10,000 grla	20
		≥ 50 grla	≥ 10,000 grla	10
3	Ugovorni odnosi	Ugovor za isporuku najmanje 50% proizvodnje	8	
4	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama (min. 5% od prihvatljivog ulaganja)	5	

6	Zapošljavanje	Podnosilac zahteva se obavezuje da otvori nova radna mesta: - za 1 radno mesto = 3 poena - za 2-3 radna mesta = 7 poena - za 4 ili više radnih mesta = 10 poena	Max. 10
7	Mesto ulaganja	Ulaganje u planinska područja	5
8	Podrška po prvi put	Podnosilac zahteva nije bio dobitnik grantova MPŠRR-a u zadnje tri godine	10
9	Obrazovanje	Odgovarajuća univerzitetska diploma u oblasti poljoprivrede /veterine/ prehrambene tehnologije	5
		Srednja poljoprivredna škola ili student druge ili treće godine Poljoprivrednog fakulteta	3
10	Imovinski status zemljišta na kome se vrši ulaganje	Zemljište na ime podnosioca zahteva	5
11	Pol podnosioca zahteva	Žena podnosilac zahteva	2
UKUPNO			100

Tabela 4: Kriterijumi odabira za sektor mleka

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija		Poeni
1	Vrsta ulaganja: U slučaju ulaganja i u tačku a) i u tačku b), obračunavaju se poeni od ulaganja u deo sa većim brojem poena (maksimum 35 poena)	a) Izgradnja/renoviranje/proširivanje štala ili magacina za đubrivo		35
		b) Mašinerija i/ili poboljšanje unutrašnje i spoljašnje infrastrukture (magacin za stočnu hranu, magacin za seno)		30
2	Proizvodni kapacitet: broj aktivnih životinja u	Kravlje mleko	Kravlje/kozje mleko	
		≥ 15 < 25 grla	≥ 150/100 < 300 grla	15

	proizvodnji pre podnošenja zahteva	≥ 25 grla	≥ 300 grla	10
3	Ugovorni odnosi	Ugovor za isporuku najmanje 50% proizvodnje		8
4	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama (min. 5% od prihvatljivog ulaganja)		5
6	Zapošljavanje	Podnosilac zahteva se obavezuje da otvori nova radna mesta: - za 1 radno mesto = 3 poena - za 2-3 radna mesta = 7 poena - za 4 ili više radnih mesta = 10 poena		Max. 10
7	Mesto ulaganja	Ulaganja u planinska područja		5
8	Podrška po prvi put	Podnosilac zahteva nije bio dobitnik grantova MPŠRR-a u zadnje tri godine		10
9	Obrazovanje	Odgovarajuća univerzitetska diploma u oblasti poljoprivrede /veterine/ prehrambene tehnologije		5
		Srednja poljoprivredna škola ili student druge ili treće godine Poljoprivrednog fakulteta		3
10	Imovinski status zemljišta na kome se vrši ulaganje	Zemljište na ime podnosioca zahteva		5
11	Pol podnosioca zahteva	Žena podnosilac zahteva		2
UKUPNO				100

Tabela 5: Kriterijumi odabira za sektor grožđa

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni
1	Proizvodni kapaciteti: Površina će se povećati, u zavisnosti od ulaganja u	> 4 hektara grožđa	50
		≥ 3 ≤ 4 hektara grožđa	47
		≥ 2 < 3 hektara grožđa	44

	magacin i mašineriju, poeni se dobijaju u zavisnosti od postojeće površine ili/i one koja se povećava.	≥ 1 < 2 hektara grožđa	42
		≥ 0.5 < 1 hektara grožđa	40
2	Ugovorni odnosi	Ugovor za isporuku najmanje 50% proizvodnje na farmi (ne zahteva se od novih uzgojivača vinograda, oni dobijaju 8 poena od ovog kriterijuma)	8
3	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama (min. 5% od prihvatljivog ulaganja)	5
4	Imovinski status zemljišta na kome se vrši ulaganje	Zemljište na ime podnosioca zahteva	5
5	Zapošljavanje	Podnosilac zahteva se obavezuje da otvori nova radna mesta: - za 1 radno mesto = 3 poena - za 2-3 radna mesta = 7 poena - za 4 ili više radnih mesta = 10 poena	Max. 10
6	Mesta ulaganja	Opština: Orahovac, Suva Reka, Prizren, Đakovica, Mališevo	5
7	Podrška po prvi put	Podnosilac zahteva nije bio dobitnik grantova MPŠRR-a u zadnje tri godine	10
8	Obrazovanje	Odgovarajuća univerzitetska diploma u oblasti poljoprivrede / prehrambene tehnologije	5
		Srednja poljoprivredna škola ili student druge ili treće godine Poljoprivrednog fakulteta	3
9	Pol podnosioca zahteva	Žena podnosilac zahteva	2
UKUPNO			100

Tabela 6: Kriterijumi odabira za sektor jaja

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni
1	Vrsta ulaganja: U slučaju ulaganja u više od jedne tačke (a, b, c, d), računaju se poeni od ulaganja na najveći deo sredstava (najviše 20 poena)	- Izgradnja/renoviranje/proširivanje štala	20
		- Poboljšanje infrastrukture farme	15
		- Izgradnja magacina za smeštaj/tretman hrane	10
		- Mašinerija i poljoprivredna oprema	5
2	Proizvodni kapaciteti: broj koka nosilja	≥ 6,000 < 20,000 koka nosilja	15
		≥ 20,000 ≤ 50,000 koka nosilja	10
		> 50,000 kokošaka, samo za ulaganja pod b), c) i d) prvog kriterijuma	
3	Način držanja kokoški	Bez kaveza, u prirodi	10
		Bez kaveza, na podu	8
		Kavez prema standardima EU-e	5
4	Ugovorni odnosi	Ugovor za isporuku najmanje 50% proizvodnje	8
5	Zaštita životne sredine i klimatske promene	Ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora na farmama (min. 5% od prihvatljivog ulaganja)	10
7	Zapošljavanje	Podnosilac zahteva se obavezuje da otvori nova radna mesta: - za 1 radno mesto = 3 poena - za 2-3 radna mesta = 7 poena - za 4 ili više radnih mesta = 10 poena	Max. 10
8	Mesto ulaganja	Ulaganje se sprovodi u planinskim područjima	5
9	Podrška po prvi put	Podnosilac zahteva nije bio dobitnik grantova MPŠRR-a u zadnje tri godine	10

10	Obrazovanje	Odgovarajuća univerzitetska diploma u oblasti poljoprivrede /veterine/ prehrambene tehnologije	5
		Srednja poljoprivredna škola ili student druge ili treće godine Poljoprivrednog fakulteta	3
11	Imovinski status zemljišta na kome se vrši ulaganje	Zemljište na ime podnosioca zahteva	5
12	Pol podnosioca zahteva	Žena podnosilac zahteva	2
UKUPNO			100

NAPOMENA ZA SVE POD-MERE: U SLUČAJU DA PODNOSIOCI ZAHTEVA IMAJU ISTE POENE, PREDNOST ĆE BITI DATA PROJEKTIMA KOJI SU RANIJE PREDATI

STEPEN JAVNE PODRŠKE

- Minimalna vrednost podrške za prihvatljive troškove za projekte u okviru ove mere je 10.000 €, osim za projekte u vezi sa bobičastim voćem za koje je najmanja vrednost 3.000 €.
- Najveća vrednost podrške za prihvatljive troškove za projekte u okviru ove mere je 120.000 €.
- Javna podrška je 60 % od prihvatljivih troškova ulaganja.
- Dodatna podrška od 10 % daje se za ulaganje u planinske krajeve i od 5% za mlade farmere (40 godina starosti ili mlađi).

BUDŽET

Tabela 7: Planirana podela budžeta po sektorima za 2015. godinu

Sektori		Vrednost u €	% e budžeta
101.1	Za voće sa stabala	2,000,000	18.18
Voće	Za bobičasto voće	1,000,000	9.09
101.2	Staklenici i magacini za skladištenje povrća	2,700,000	24.55
101.3	Tov (težina) goveda	1,000,000	9.09
Mishi	Povećanje jata (živina)	600,000	5.45
101.4	Proizvodnja kravljeg, kozjeg i ovčjeg mleka	1,600,000	14.55
Qumēshti		700,000	6.36
101.5	Sektor grožđa	1,000,000	9.09
101.6	Sektor jaja	400,000	3.64
Ukupno:		11,000,000	100

Tabela 8: Pokazatelji nadzora

Vrsta pokazatelja	Pokazatelj	Najmanje za 2015
Ulaz	Ukupno:	11,000,000
	101.1. Sektor voća	3,000,000
	101.2. Sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir)	2,700,000
	101.3. Sektor mesa	1,600,000
	101.4. Sektor mleka	2,300,000

	101.5. Sektor grožđa	1,000,000			
	101.6. Sektor jaja	400,000			
Izlaz	Ukupni broj podržanih farmi		324		
	Od čega	101.1. Sektor voća	88		
		101.2. Sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir)	79		
		101.3. Sektor mesa	47		
		101.4. Sektor mleka	68		
		101.5. Sektor grožđa	29		
		101.6. Sektor jaja	12		
	Vrednost investicija (€)		17, 473, 077		
	Od čega	101.1. Sektor voća	4, 765, 385		
		101.2. Sektor povrća i staklenika (uključujući i krompir)	4, 288, 846		
		101.3. Sektor mesa	2, 541, 538		
		101.4. Sektor mleka	3, 635, 462		
		101.5. Sektor grožđa	1, 588, 462		
101.6. Sektor jaja		635, 385			
Rezultati	Ukupan broj farmi sa proširenim kapacitetima		259		
	Ukupan broj modernizovanih farmi koje su podnele zahtev za novu opremu i/ili tehnologiju		291		
	Povećanje površine podržanih farmi	Broj hektara zasađenih stabiljikama voća		179	
		Broj hektara zasađenih bobičastim voćem		54	
		Površina u m ² za nove staklenike		189, 890	
		Površina hektara zasađenih grožđem		103	
		Broj dovedenih životinja	Krave muzare		329
			Koke nosilje		35, 294
			Kokoške (piletina/živina)		79, 412
			Goveda za tov		471
Novi magacini za voće i povrće (tona/godina)		877			

	Broj farmi koje su ulagale u aktivnosti nakon berbe (pakovanje, klasifikacija, obeležavanje, itd.)	19
	Broj farmi koje imaju izgrađen magacin za đubrivo	430
	Broj farmi koje proizvode obnovljivu energiju	65
**Uticaj	Dodatni prihodi (€/godini)	9, 414, 491
	Nova radna mesta sa punim radnim vremenom	852
	Povećanje produktivnosti rada kao porast (u %) dodatnih prihoda, bruto za svako radno mesto na podržanim farmama	15%

*Mete su postavljene na osnovu predviđenog budžeta tako da se svaka promena u budžetu proporcionalno reflektuje na pokazatelje.

**Procena se vrši od nezavisnog procenjivača

ADMINISTRATIVNE PROCEDURE

Ova mera se sprovodi od strane Agencije za poljoprivredni razvoj / Agencije za naplatu. Detaljne administrativne procedure će biti naznačene u administrativnom uputstvu koje izdaje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja i biće objavljeno u Službenom glasniku.

PERIOD SPROVOĐENJA

Period sprovođenja projekata u okviru ove mere iznosi 120 dana od dana potpisivanja ugovora sa APR -om, osim za sektor grožđa za čije je projekte period sprovođenja 300 dana od dana potpisivanja ugovora sa APR-om zbog prolećnog perioda skupljanja grožđa, dobitnik ima još 15 dodatnih dana za pripremu dokumentacije i podnošenje zahteva za isplatu. APR može produžiti rok za sprovođenje do najviše 30 dana ukoliko postoje jaki razlozi za to a koji mogu biti poštovanje perioda rasta biljaka (npr. vreme berbe voća sa drveća), uvoz neke posebne mašinerije iz strane zemlje, itd.

GEOGRAFSKA PRIMENA MERE

Ova mera se odnosi na čitavu teritorije Republike Kosova.

Mera 103: Ulaganje u fizičku aktivnu za preradu i trgovinu poljoprivrednim proizvodima

ZAKONSKA OSNOVA

Zakon br. 03/L-098 - o poljoprivredi i ruralnom razvoju, dt. 1 jul 2009;

Zakon br. 03/L-016 - o hrani, dt. 6 mart 2009;

Zakon br. 03/L-029 - o poljoprivrednoj inspekciji, dt. 13 decembar 2008;

Zakon br. 02/L-26 - o poljoprivrednom zemljištu, dt. 23 jun 2006;

Zakon br. 2005/47 - o vinu, dt. 14 oktobar 2005;

Zakon br. 04/L-191 - o stočarstvu, dt. 28 jun 2013;

Zakon br. 2005/02-L10 - o staranju prema životinjama, dt. 9 maj 2005;

Zakon br. 03/L-024 - o proceni uticaja na životnu sredinu, dt. 19 mart 2009;

Zakon br. 03/L-025 - o zaštiti sredine, dt. 19. mart 2009;

Zakon br. 04/L-074 - o savetodavnim službama za poljoprivredu i ruralni razvoj, dt. 19 mart 2012;

OBRAZLOŽENJE

Podrška u okviru ove mere je usredsređena na ulaganja u fizička sredstva sa ciljem povećanja konkurentosti poljoprivredno - prehrambenog sektora, na zamenu hrane iz uvoza domaćim proizvodima visokog kvaliteta i unapređenje proizvodnje.

Ova mera će podržati ulaganja u industriju prerade hrane u sledećih pet podsektora: prerada mleka, prerada mesa, prerada voća, prerada povrća i proizvodnja vina. Mera je pripremljena tako da dopunjuje meru 101 sa ciljem povećanja snabdevanja bezbednim poljoprivrednim proizvodima bez negativnog uticaja na životnu sredinu.

Kako bi bili uspešni konkurenti na otvorenom tržištu za preradu, industrija ima potrebu za modernizacijom tehnologija i poboljšanje sistema upravljanja bezbednošću. Prehrambena industrija ima za zadatak da omogući bezbedno sakupljanje, transport i skladištenje sirovina kako bi se smanjio otpad i garantovala bezbednost hrane.

U okviru ove mere, prednost je data ulaganjima za sprovođenje standarda bezbednosti hrane koji imaju poseban značaj za snabdevanje tržišta u zemlji sa bezbednim prehrambenim proizvodima i za uspešnu konkurenciju stranim snabdevačima. Kako bi se podstaklo prilagođavanje industrije ekološkim standardima, prioritet je dat ulaganjima čiji je cilj tretman otpada, čišćenje vode i odstranjivanje otpadnih proizvoda. Ulaganja u okviru podrške mere 103 će doprineti poboljšanju osnovne poljoprivredne situacije dajući prednost korisnicima koji obezbeđuju veliki procenat sirovina u ugovorima sa farmerima.

SEKTOR PRERADE MLEKA

Industrija prerade mleka je jedan od glavnih sektora prehrambene industrije Kosova i jedan od najvećih. Industrija prerade mleka je bila prioritet za pružanje podrške u zadnje 4 godine u skladu sa nacionalnim šemama i grantovima EU. Međutim, ova podrška je i dalje daleko od pokrivanja potreba za ulaganjem u preduzeća za preradu mleka sa aspekta približavanja standardima EU u oblasti bezbednosti hrane, zaštite životne sredine i razvoj ulaganja u obnovljivu energiju. Osim ovoga, sektor mleka ima potrebu za značajnim ulaganjima u modernizaciju primenjene tehnologije kako bi se povećala proizvodnja i odgovorilo na zahteve za promenom potražnje. Potrebno je pružati dalju podršku zatvorenim rashladnim sistemima od proizvođača do potrošača, centrima za sakupljanje mleka i u prevoznim sredstvima sa rashladnim sistemima.

Industrija prerade mleka je svoje napore usmerila ka ograničenom asortimanu proizvoda, uglavnom na mleko i proizvode od svežeg mleka, posvećujući malu pažnju siru za koji je potrebno veće znanje a čija je cirkulacija sporija. Neka mala preduzeća mleka su ubacila nove proizvode, kao što je kozji sir i sir od ovčjeg i kravljeg mleka, kisela pavlaka, sirevi geografskog porekla (biljnog), itd.

Postoji 36 preduzeća koja se bave preradom i pakovanjem mleka sa licenciranim kapacitetima prerade u količino od 200 litara/dan - do 100.000 litara/dan koja mogu imati koristi od ove mere.

U ovoj grupi, preduzetnički deo obuhvata više od 50% kapaciteta opšte proizvodnje u sektoru sa kompletnom proizvodnom trakom za preradu mleka i proizvodnju mlečnih proizvoda kvaliteta koji je približan standardima Evropske Unije (klasifikovani kao kategorija "A" u smislu usklađenosti sa standardima). Ova preduzeća imaju potrebu za daljim tehnološkim ulaganjima kako bi se poboljšalo i proširilo snabdevanje sirovinom mleka na način efikasne upotrebe proizvodnje, pojačala njihova konkurentna sposobnost i poboljšale prakse upravljanja otpadom. Ova preduzeća koriste samo deo svog proizvodnog kapaciteta. Male jedinice za preradu mleka sada upotrebljavaju jedan dobar deo svog instaliranog proizvodnog kapaciteta. Preko grantova EU-e i podržanih projekata od strane donatora, nekima od njih je pružena pomoć u razvoju veština i marketinških strategija kako bi promovisali svoje nove proizvode i poboljšali bezbednost prehrambenih proizvoda. Oni imaju potrebu za daljim linijama proizvodnje sa ciljem diverzifikacije (višestrukih) proizvoda, povećanje proizvodnje, proširivanje i poboljšanje kvaliteta i standarda bezbednosti.

SEKTOR PRERADE MESA

Klanice

Na Kosovu postoji 49 klanica, od toga 6 služe za klanje živine a preostale 43 za klanje životinja iz drugih kategorija koje su registrovane u AUV i funkcionalne su. Među ovim institucijama, dve su registrovane kao kategorija "A" (što znači niska kategorija rizika), 22 u kategoriji "B", 15 u kategoriji "C" i 10 u kategoriji "D" (što znači da su pod visokim rizikom). Prerađivači mesa imaju velike neiskorišćene kapacitete koji su rezultat nedovoljne proizvodnje mesa.

Samo dva preduzeća su registrovana za klanje sitnih preživara što je nedovoljno za ispunjavanje potreba, posebno u udaljenim seoskim mestima. Većina postojećih klanica su deo poslovnih kompleksa (npr. prerada kravljeg mesa, prerada mesa od živine, itd.). Klanice su veliki zagađivači životne sredine kako od otpada u tečnom stanju tako i od čvrstog otpada koji je rezultat klanja, stoga se pruža podrška zaštiti sredine, tretmanu otpada i voda.

Većina preduzeća su dobila podršku preko investicija iz EU i grantova donatora ali postoji velika potreba za daljim ulaganjem i unapređenjem standarda bezbednosti hrane i kontrole kvaliteta. Diverzifikacija proizvoda (klasifikacija mesa i gotovih proizvoda u skladu sa zahtevima potrošača i hotelijera, itd) može povećati vrednost proizvoda.

Ova mera će podržati postojeće klanice ali ne i pojavu novih klanica. Izgradnja novih objekata biće podržana samo ako se zamene stari objekti sa novima ili u slučaju izgradnje novih klanica za kokoške i male sisare u opštinama u kojima ti objekti nedostaju.

Preduzeća za preradu mesa

Industrija za preradu mesa na Kosovu je značajno porasla zadnjih godina, ali je još uvek karakteriše ograničeni broj ponuđenih proizvoda od strane malog broja preduzetnika i samo četvoro od njih su pokazali svoje kapacitete za preradu. Trenutno, industrija je podeljena na dva nivoa: jedan nivo obuhvata pet preduzeća koja imaju deklarisan kapacitet od 20 tona/dan ili više, svi u kategoriji rizika "A" ili "B" i 36 koja imaju deklarisan kapacitet od 5 tona/dan ili manje sa različitim nivoima prerade sa zahtevima za bezbednost i kvalitet. Mera će podržati postojeća preduzeća u preradi kako bi se postigla bezbednost hrane uz zaštitu životne sredine (odstranjivanje otpada i tretman voda) te primenili zahtevi za kontrolu kvaliteta, proširio broj različitih proizvoda, uvela nova tehnologija proizvodnje i novi proizvodi kao i ulaganje u projekte obnovljive energije.

SEKTOR PRERADE VOĆA

Ovaj sektor je usredsređen na jabuke, šljive, kruške, maline i kupine (sitno voće). Grupe farmara nisu u stanju da organizuju centre za sakupljanje voća koji su potrebni kako bi ponudili kvalitetnu količinu voća u dobrim pakovanjima. Zbog toga postoji potreba da se ovo stanje poboljša kako bi se ispunili zahtevi trgovaca na veliko.

SEKTOR PRERADE POVRĆA

Kosovo ima dugačku tradiciju u preradi povrća kao sastavni deo lanca ishrane u svim porodica sa starim načinima pripreme. Procenjuje se da se značajna količina povrća koje se prerađuje, uzgaja u domaćem uzgoju i za sopstvenu potrošnju. Kapacitet obrade na Kosovu, barem sa aspekta kapaciteta prerade, u velikoj meri prevazilazi kapacitet proizvodnje. Iako je sektor uopšteno podeljen, neke od glavnih učesnika su usredsređeni na značajan deo tržišta. Zadnjih godina, mali prerađivači su počeli da nude svoje proizvode kao što su: voće, slatko od voća,

salate, itd. u međuvremenu, instalirane su linije za preradu voća i povrća: turšija, sokovi, konzervisano povrće, slatko, marmelada, ajvar, itd. Ograničen je kapacitet za sušenje, ovaj sistem se još uvek koristi za medicinsku ili proizvodnju arome. Glavni cilj ove mere je da sve aktivnosti prerade voća i povrća usredsredi na poboljšanje kvaliteta i sigurnosti hrane i smanji gubitke u procesima prerade.

Sistemi sigurnosti hrane se primenjuje na ograničen broj preduzeća. Uvođenje sistema sigurnosti hrane zahteva ulaganje u unapređenje tehnologije i poboljšanje uslova u njihovim objektima proizvodnje kao i nabavku opreme za kontrolu kvaliteta i IT sisteme. Povećanje kapaciteta za skladištenje je neophodno radi poboljšanja tržišta proizvodima hortikulture i krompira i biće potrebna linija za klasifikaciju, kategorizaciju i pakovanje kako bi se povećao kvalitet konačnog proizvoda i povećala konkurentost sektora u odnosu na uvoz. Potrebni objekti za berbu i lanac za hlađenje su od velikog značaja za kvalitet u lancu vrednosti povrća. Zahtevi i potrebe za objektima i magacinima sa rashladnim sistemima su u porastu ali i dalje ograničeni i skoncentrisani na nekoliko oblasti i potrebno je poboljšati nivo postizanja standarda kvaliteta. Stoga, mera podržava unapređenje i tretman nakon berbe, pre svega skladištenje ali i prostorije za pakovanje.

SEKTOR PROIZVODNJE VINA

Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja je licenciralo 22 preduzeća za proizvodnju vina i drugih proizvoda od grožđa i vina. Tri vinarije (podruma) su najveća i obuhvataju otprilike 90% opšteg kapaciteta proizvodnje u ovom sektoru dok se ostale vinarije odnose na male proizvođače, neke od njih sa dobrim potencijalom za uvoz. Takođe, postoje i kućni proizvođači vina i alkoholnih pića koji, u nedostatku materijala za opremu, rezervoara, infrastrukture i sanitarno - higijenskih uslova, nisu dobili licencu od MPŠRR-a.

Podsektor vina ima potrebu za podrškom sa ciljem poboljšanja primene najboljih tehnoloških praksi. Aktuelna orijentacija ka tržištu Evropske Unije koja je izazov i zahteva povećanje kvaliteta proizvedenog vina. U dosadašnjem izvozu prevladava tržište refuzom vina što onemogućuje visoku rentabilnost preduzeća koja se bave proizvodnjom vina. Cilj ove mere je da podrži preduzeća vina i proizvodnju drugih proizvoda od grožđa i vina upisanih u registar proizvođača i licenciranih od strane MPŠRR-a.

OPŠTI CILJEVI

- Povećanje konkurentne sposobnosti poljoprivredno – prehrambenog sektora i uvođenje nove tehnologije i proizvoda
- Približavanje standardima EU-e i poboljšanje zaštite životne sredine, bezbednosti hrane i kvaliteta proizvoda, dobrobiti životinja i praćenje lanca ishrane i upravljanje otpadom.
- Jačanje veza sa osnovnom proizvodnjom.
- Proizvodnja obnovljive energije sa ciljem očuvanja životne sredine.

POSEBNI CILJEVI

PRERADA MLEKA

- Sprovođenje nacionalnih i EU standarda za mlečne proizvode (higijena, prehrambena bezbednost);
- Modernizacija linija za preradu mleka i drugih pratećih objekata;
- Uvođenje novih proizvoda ili diversifikacija proizvoda u mlečanoj industriji;
- Poboljšanje marketinga u mlečnoj preradu i njenih proizvoda;
- Poboljšanje upravljanja ostacima.

PRERADA MESA

- Sprovođenje nacionalnih i EU standarda za proizvodnju mesa (higijena, prehrambena bezbednost, blagostanje životinja i očuvanje okoline);
- Uvođenje novih linija za prerađivanje mesa/ diversifikacija;
- Modernizacija klanica, uključujući specijalizovano klanje (za ovce i koze);
- Poboljšanje marketinga mesa i mesnih proizvoda;
- Poboljšanje upravljanja ostacima.

PRERADA VOĆA, POVRĆA I PROIZVODNJA VINA

- Sprovođenje nacionalnih i EU standarda za proizvodnju mesa (prehrambena bezbednost, kvalitet);
- Poboljšanje prerađivačke tehnologije kao i ostalih pratećih objekata (skladišta za čuvanje/hlađenje) uvođenjem novih uređaja/ tehnologija;

- Diversifikacija proizvoda;
- Poboljšanje marketinga;
- Poboljšanje upravljanja ostacima.

VEZA SA OSTALIM MERAMA PPRR-A

Ova mera se odnosi na ostale mere PPRR-a, kao što je:

- Mera 101 "Ulaganja u fizička sredstva poljoprivrednih gazdinstva" i,
- Mera 302 "Diversifikacija farmi i razvoj poslovanja"

Do sada je znatna podrška pružena putem nacionalnih šema i šema grantova IPA/EU-a za prerađivačku industriju. Sprovođenje će se koordinisati sa ostalim izvorima podrške, imajući u vidu stroge kriterijume razgraničenja, koji će se stvoriti tokom programiranja za sprovođenje PPRR-a.

KRAJNJI KORISNICI

Korisnici mogu biti prerađivačka preduzeća mleka, mesa, voća i povrća kao i proizvođači vina, registrovanih pri Agenciji za registraciju poslovanja na Kosovu. Jedno preduzeće se može sastojati od jednog ili više objekata (lokalne jedinice proizvodnje). U sektoru vina, aplikanti trebaju biti registrovani u registru proizvođača vina na Kosovu. Jedno preduzeće se može sastojati od jednog ili više objekata (lokalne jedinice proizvodnje). Krajnji korisnici pod ovom merom su poljoprivrednici, na osnovu definicije iz zakona za poljoprivredu i ruralni razvoj (L-03/098) i ostala poljoprivredna preduzeća registrovana u registru farmi.

ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

VRSTE PODRŽANIH PREDUZEĆA

Mogu se podržati samo mikro, mala i srednja preduzeća, određena na osnovu zakona br. 03/L-031 zakon za izmenu i dopunu zakona 02/L-5 za podržavanje malih i srednjih preduzeća.

Kategorija mikro, malih i srednjih preduzeća se sastoji od preduzeća koja zapošljavaju manje od 249 osoba, i koja imaju godišnji promet koji ne prelazi 50 miliona €, i/ili bilans ukupnog stanja koji ne prelazi 43 miliona €, i da bude registrovano na osnovu nacionalnog zakonodavstva kao prerađivač hrane.

NACIONALNI STANDARDI

Celokupno preduzeće korisnika treba biti u skladu sa relevantnim važećim nacionalnim minimalnim standardima na kraju sprovođenja projekta (pre završne isplate). Potpuna i ažurirana lista ovih glavnih relevantnih nacionalnih standarda se može preuzeti sa internet stranice Agencije za razvoj poljoprivrede.

EKONOMSKA ODRŽIVOST PREDUZEĆA

Svi aplikanti trebaju podneti poslovni plan, u skladu sa modelom koji traži Agencija za razvoj poljoprivrede. U slučaju izgradnje ili obnove, potrebno je podneti i tehnički projekat plana izgradnje ili obnove. Aplikant u svom poslovnom planu treba pokazati i ekonomsku održivost preduzeća na kraju realizacije projekta. Preduzeće treba dokazati da isto na redovan način može izvršavati svoje obaveze i dugove, bez ugrožavanja normalnog funkcionisanja preduzeća. Model za poslovni plan i uputstva za pripremu istog, biće deo obrasca za apliciranje, objavljenog na internet stranici Agencije za razvoj poljoprivrede i biće na raspolaganju za sve potencijalne korisnike.

OSTALI PRIHVATLJIVI KRITERIJUMI

U slučaju projekata za izgradnju, aplikant povodom apliciranja treba da dostavi:

- Kopije skica objekata i proračun troškova za materijal predviđenih radova;
- Kopiju plana parcele na kojoj će se investicija izvršiti;
- Posedovni list za parcelu na kojoj će se ulaganje izvršiti;
- Urbanu saglasnost nadležnog organa (opštine) za građevinsku dozvolu.

Dok pre podnošenja zahteva za plaćanje Agenciji za razvoj poljoprivrede, treba dostaviti:

- Građevinsku dozvolu nadležnog opštinskog organa;

- Procenu uticaja na životnu sredinu, ako je isto predviđeno zakonom;
- Korisnik treba dokazati da je podmirio poreske obaveze prema KPA;
- Korisniku se ne sme dati novi projekat dok prethodni projekat ne zatvori na redovan način;
- Ulaganja finansirana iz programa ruralnog razvoja 2015, ne smeju se finansirati iz kancelarije EU-a ili nekog drugog javnog donatora. U slučaju saznanja da je korisnik pokušao da pridobije podršku iz dva javna izvora za isto ulaganje, istom se podrška ne dodeljuje, i isti se obavezuje da dobijena sredstva vrati a protiv njega će se sprovesti i kaznene mere u skladu sa zakonom.

KONTROLNA LISTA ZA EKOLOŠKU SELEKCIJU

Povodom selekcije korisnika, pre potpisivanja ugovora za finansiranje projekata za ruralni razvoj, izabrani projekti će podleći procedure ekološke procene, na osnovu kontrolne liste za ekološku selekciju (dodataka br. 15). Kontrolnu listu popunjava ARP, pružajući dodatne informacije za rubriku "Specifične karakteristike" kako bi se detaljno objasnili dati odgovori. Ako je jedan ili više od odgovora na kontrolnoj listi pozitivan (DA), onda projekat ima uticaja na životnu sredinu, i kao takav zahteva pripremu plana za ekološkim upravljanjem (PEU). Mere ublažavanja predviđene kontrolnom listom, biće vodična tačka za pripremu PEU-a. Proces usvajanja projekta zahteva da se sve mere ublažavanja prihvate i usvoje za sprovođenje istih od strane aplikanta. Priprema PEU-a će biti obaveza i samog aplikanta, dok će se troškovi za pripremu istog smatrati kao administrativni troškovi.

POSEBNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

- Prihvatljiva su ulaganja u prerađivačkom sektoru mleka, mesa, voća, povrća i vina kao i troškovi marketinga za promociju istih;
- Prihvatljivi troškovi marketinga za sve podmere mere 103 su: priprema i štampanje kataloga, letaka, brošura, postera, itd., za promociju proizvoda, ali ne i distribucija istih;
- Produkcija promotivnih audio i video spotova, ali ne i medijska distribucija istih;
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za marketing je ograničena na 5% prihvatljivih troškova.

Sektori za preradu mleka i mesa

Potencijalni korisnici su subjekti koji su svoju aktivnost razvijali u odgovarajućem sektoru najmanje 2 godine pre datuma za apliciranje i isti su registrovani pri Agenciji za registraciju poslovanja Kosova i Agenciji za hranu i veterinarstvo, na osnovu kategorizacije preduzeća za preradu hrane.

- Kategorija "A" = nizak stepen opasnosti
- Kategorija "B" dhe "C" = drugi i treći stepen opasnosti
- Kategorija "D" = visok stepen opasnosti

Korisnici kategorije "D" su prihvatljivi samo u slučajevima obnove zbog zatvaranja postojećeg objekta.

Sektori za preradu voća i povrća

Potencijalni korisnici su subjekti koji su svoje aktivnosti obavljali u odgovarajućem sektoru na najmanje 2 godine pre datuma za apliciranje i da su isti registrovani pri Agenciji za registraciju poslovanja Kosova. U slučajevima ulaganja u centrima za sakupljanje i pakovanje: minimalni kapacitet skladištenja treba iznositi najmanje 500 tona proizvoda.

Sektor za proizvodnju vina

Potencijalni korisnici su subjekti registrovani u registru proizvođača vina. Pravo na apliciranje imaju oni proizvođači vina koji više od 50% sirovine (grožđa) obezbeđuju od ostalih proizvođača (ne njihova samostalna proizvodnja). Ovaj kriterijum ne važi za proizvođače vina koji u svom vlasništvu poseduju više od 50 ha vinograda. Potencijalni korisnici takođe trebaju dokazati da su deklarirali godišnju proizvodnju vina, i preostalih zaliha.

PRIHVATLJIVA ULGANJA

- Izgradnja ili obnova objekata (kupovina imovine je isključena);
- Kupovina mašina i ostalih uređaja, uključujući i računarske programe;

- Ostali troškovi koji se odnose na projekat, kao što su: troškovi arhitekta, inženjera i troškovi preliminarnih studija, kao i za izdavanje odgovarajućih dokumenata i dozvola prihvatljivih do 7%, ali ne više od 20,000 € prihvatljivih troškova za projekat, dok su troškovi za pripremu poslovnog plana prihvatljivi do 3% troškova prihvatljivih za projekat, ali ne više od 5,000 €;
- Administrativni troškovi, iako nastaju pre potpisivanja ugovora, su prihvatljivi samo ako je projekat izabran i ugovoren od strane Agencije za razvoj poljoprivrede.

PRIHVATLJIVA ULAGANJA ZA SEKTORE

Prihvatljiva ulaganja za sektor mleka

- Ulaganja za obnovu i modernizaciju mlekara;
- Ulaganja u uređaje za poboljšanje higijene i kvaliteta proizvoda (HACCP, ISO 22000);
- Ulaganja u uređaje za poboljšanje i zaštitu životne sredine; upravljanje otpadom i vodom;
- Ulaganja za izgradnju i snabdevanje tačaka za sakupljanje mleka i specijalizovani prevoz;
- Ulaganja u uređaje za nove proizvode i moderno pakovanje;
- Ulaganja u tehnologiju za proizvodnju obnovljive energije.

Prihvatljiva ulaganja za sektor mesa

KLANICE

- Obnova, proširenje i modernizacija klanica, uključujući skladišta za hlađenje;
- Rekonstrukcija/zamena postojećih klanica D kategorije;
- Uređaji za objekte za dranje kože, sakupljanje i šavljanje kože;
- Uređaji za klanice;
- Izgradnja/rekonstrukcija skladišta za hlađenje;
- Specijalni kamioni za prevoz živih životinja koji ispunjavaju zahteve za blagostanje životinja;
- Štala za smeštaj životinja pre klanja;

- Kamioni frižideri za prevoz mesa;
- Mašine, uređaji i skladišta za tretiranje ostataka i nusproizvoda;
- Ulaganja za instaliranje bezbednosnih sistema hrane (HACCP, ISO 22000);
- IT, hardver i softver za nadgledanje, kontrolu i upravljanje;
- Ulaganja za proizvodnju obnovljive energije.

JEDINICE ZA PRERADU MESA

- Obnova, proširenje postojećih objekata – uključujući i skladišta za hlađenje, zajedno sa uređajim;
- Rekonstrukcija/zamena postojećih prerađivačkih objekata D kategorije;
- Ulaganja u novim uređajima i proširenje/zamena postojećih uređaja;
- Ulaganja za sprovođenje bezbednosnih standarda;
- Ulaganja za diversifikaciju proizvoda;
- Ulaganja za zaštitu životne sredine, uređaja za tretiranje i uklanjanje ostataka;
- Objekti i uređaji za kontrolisanje kvaliteta, uključujući i laboratorije;
- Sprovođenje bezbednosnih standarda (HACCP, ISO 22000);
- Prostorija za hlađenje i zamrzavanje za čuvanje gotovih proizvoda;
- Specijalna vozila za prevoz sirovine i gotovih proizvoda do prodavca na malo;
- Ulaganja za proizvodnju obnovljive energije.

Prihvatljiva ulaganja za voće i povrće

- Izgrada/obnova/modernizacija objekata za preradu, u skladu sa relevantnim EU standardima;
- Linije za konzerviranje/pasterizaciju voća i povrća, uređaja za sušenje/tuneli, itd.;
- Objekti i uređaji za tretman nakon žetve, klasifikacije, etiketiranje, pakovanje i skladištenje;
- Uređaji za pakovanje, etiketiranje, uključujući i linije punjenja, omotači i ostali specijalizovani uređaji;
- Ulaganja za proizvodnju obnovljive energije.

- Uređaji za rashladni lanac, uključujući i skladišta za hlađenje i zamrzavanje, tunele zamrzavanja, prevoz sa frižiderom i ostali uređaji neophodni da se obezbedi kontinuitet rashladnog lanca;
- Objekti i uređaji za kontrolisanje kvaliteta, uključujući i laboratorije;
- Sprovođenje bezbednosnih standarda (HACCP, ISO 22000);
- Ulaganja za zaštitu životne sredine, uređaja za tretiranje i uklanjanje ostataka;
- Specijalna vozila za prevoz sirovine i gotovih proizvoda, sa hlađenjem i bez hlađenja;
- IT, hardver i softver za nadgledanje, kontrolu i upravljanje;

Prihvatljiva ulaganja za proizvodnju vina

- Izgradnja/obnova objekata za proizvodnju i preradu vina;
- Uređaji za preradu vina;
- Sprovođenje bezbednosnih standarda (HACCP, ISO 22000), itd.

KRITERIJUMI SELEKCIJE ZA PODSEKTORE

Tablica 9: sektor za preradu mleka

Br.	Kriterijumi selekcije	Poeni
1.	Preduzeća koja apliciraju za certifikaciju sa HACCP ili ISO 22000, koja navode ulaganja potrebna za sertifikaciju sa ovim standardima	30
	Aplikanti ili preduzeća koja su upotpunosti sertifikovana sa HACCP ili ISO 22000	20
2.	Ulaganja koja vode do diversifikacije proizvoda: uvođenje od najmanje 2 nova proizvoda	10
3.	Prodaje aplikanta tokom 2014 godine su iznosile od 200,000 € do 2,000,000 €, dokazane finansijskim izveštajem koji se dostavljen KPA.	10
4.	Aplikant je dobio grantove MPŠRR-a tokom poslednje dve godine	10
5.	Iskustvo preduzeća na tržištu:	10
	Za ≥ 2 - ≤ 3 godine - 4 poena	
	Za > 3 - ≤ 4 godine - 6 poena	

	Za > 4 - ≤ 5 godine - 8 poena Za > 5 godine - 10 poena	
6.	Ulaganja koja se odnose na zaštitu životne sredine: ulaganje koje je izvedeno za tretiranje ostataka i čišćenje vode za najmanje 10% ukupne vrednosti projekta.	10
7.	Najmanje 10% prihvatljivih troškova se dodeljuje za proizvodnju obnovljive energije	5
8.	Otvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposlenog radnika po 2 poena, ali ne više od 10 poena	10
9.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom poslednje 2 godine (dokazati finansijskim izveštajima dostavljenim KPA-u)	5
UKUPNO		100

Tablica 10: sektor za preradu mesa

Br.	Kriterijumi selekcije	Poeni	
1.	Za klanice (u slučaju kada imamo najmanje 50% javne podrške za klanice)	Preduzeća koja apliciraju za certifikaciju sa HACCP ili ISO 22000, koja navode ulaganja potrebna za certifikaciju sa ovim standardima	35
		Aplikanti ili preduzeća koja su upotpunosti sertifikovana sa HACCP ili ISO 22000	30
		Uvođenje specijalizovanih linija za klanje malih preživara (ovce, koze)	10
2.	Za prerađivače mesa (u slučaju kada imamo najmanje 50% javne podrške za prerađivače mesa)	Preduzeća koja apliciraju za certifikaciju sa HACCP ili ISO 22000, koja navode ulaganja potrebna za certifikaciju sa ovim standardima	35
		Aplikanti ili preduzeća koja su upotpunosti sertifikovana sa HACCP ili ISO 22000	30
		Ulaganja koja omogućavaju diversifikaciju proizvoda sa najmanje dva nova proizvoda	10

3.	Najmanje 30% upotrebljene sirovine (životinje ili mesa) e lëndës së parë (kafshë ose mish) dolazi iz domaće proizvodnje. Ovo se treba dokazati putem ugovora: sa poljoprivrednicima kada se radi o klanicama i sa klanicama kada se radi o prerađivačima mesa.	10
4.	Aplikant nije pridobio grantove MPŠRR-a u poslednje dve godine	10
5.	Ulaganja koja se odnose na zaštitu životne sredine: ulaganje koje je izvedeno za tretiranje ostataka i čišćenje vode za najmanje 10% ukupne vrednosti projekta.	10
6.	Iskustvo preduzeća na tržištu: Za $\geq 2 - \leq 3$ godine - 4 poena Za $> 3 - \leq 4$ godine - 6 poena Za $> 4 - \leq 5$ godine - 8 poena Za > 5 godine - 10 poena	10
7.	Otvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposljenog radnika po 2 poena, ali ne više od 10 poena	10
8.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom poslednje 2 godine (dokazati finansijskim izveštajima dostavljenim KPA-u)	5
UKUPNO		100

Tablica 11: sektori za preradu voća i povrća

Br.	Kriterijumi selekcije	Poeni
1.	Ulaganja za centre za skladištenje ili preradu: izgradnja novih centara ili obnova/proširenje postojećih centara, uključujući uređaje za hlađenje i zamrzavanje, za klasifikaciju/pakovanje/etiketiranje. Pažnja: kada se radi o centrima za skladištenje, ulaganja su prihvatljiva samo u objektima kapaciteta većeg od 500 tona. Poeni iz ovog kriterijuma se računaju pod uslovom da je najmanje 25% ukupnog ulganja namenjeno za gore navedena ulganja.	35
2.	Ulaganja koja vode do diversifikacije proizvodnje: uvođenje novih	10

	prerađivačkih linija za nove proizvode na nivou preduzeća.	
3.	Iskustvo preduzeća na tržištu: Za $\geq 2 - \leq 3$ godine - 4 poena Za $> 3 - \leq 4$ godine - 6 poena Za $> 4 - \leq 5$ godine - 8 poena Za > 5 godine - 10 poena	10
4.	Najmanje 80% sakupljene proizvodnje je iz domaće proizvodnje. Ovo se treba dokazati putem ugovora sa poljoprivrednicima, uključujući i listu poljoprivrednika i primljenu količinu.	10
5.	Aplikant nije pridobio grantove MPŠRR-a poslednje dve godine	10
6.	Ulaganja koja se odnose na zaštitu životne sredine: ulaganje koje je izvedeno za tretiranje ostataka i čišćenje vode za najmanje 10% ukupne vrednosti projekta.	10
7.	Otvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposlenog radnika po 2 poena, ali ne više od 10 poena	
8.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom poslednje 2 godine (dokazati finansijskim izveštajima dostavljenim KPA-u)	5
UKUPNO		100

Tablica 12: sektor za preradu vina

Br.	Kriterijumi selekcije	Poeni
1.	Ulaganja u linije proizvodnje za vino u flašama	30
2.	Ulaganja za objekte ili uređaje za čuvanje. Najmanje 25% ulaganja je za gore navedena ulaganja	20
3.	Ugovorni sporazumi: najmanje 80% sakupljenih proizvoda trebaju doći iz domaće proizvodnje i da poseduju ugovorne sporazume sa poljoprivrednicima	15
4.	Aplikant nije pridobio grantove iz MPŠRR-a u dve poslednje godine	10

	(2013/2014)	
5.	Iskustvo preduzeća na tržištu: Za $\geq 2 - \leq 3$ godine - 4 poena Za $> 3 - \leq 4$ godine - 6 poena Za $> 4 - \leq 5$ godine - 8 poena Za > 5 godine - 10 poena	10
6.	Otvaranje novih radnih mesta: za svakog novog zaposljenog radnika po 2 poena, ali ne više od 10 poena	10
7.	Aplikanti su imali pozitivno poslovanje tokom poslednje 2 godine (dokazati finansijskim izveštajima dostavljenim KPA-u)	5
UKUPNO		100

NAPOMENA ZA SVE PODMERE: U SLUČAJEVIMA KADA APLIKANTI POSEDUJU PODJEDNAK BROJ POENA, PREDNOST IMAJU RANIJE PODNETI PROJEKTI

NIVO JAVNE PODRŠKE

- Minimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat iznosi 30,000 €;
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat iznosi 400,000 €;
- Intenzitet javne podrške iznosi 50% prihvatljivih troškova;
- Za ulaganja za tretiranje ostataka, povećava se intenzitet javne podrške za 10%; samo za deo ulaganja za ovu svrhu javna podrška iznosi 60%;
- Plaćanej za meru 103 se vrši u dve rate; prvi deo javne podrške u iznosu od 50% se vrši u obliku avansa nakon potpisivanja ugovora sa korisnikom, preostali deo od 50% se plaća nakon završetka ukupnog ulaganja.

BUDŽET

Tablica 13: indikativni budžet na osnovu dole navedenih sektora

Sektori	Vrednost u €	% budžeta
---------	--------------	-----------

Mleko	1,400,000	28
Meso	1,400,000	28
Voće i povrće	1,400,000	28
Vino	800,000	16
Ukupno	5,000,000	100%

Tablica 14: pokazatelji i ciljevi koji se trebaju uključiti u program

Vrsta pokazatelja	Pokazatelj	Cilj 2015	
Prihodi	Ukupna vrednost javne podrške	5,000,000	
	103.1. Prerada mleka	1,400,000	
	103.2. Prerada mesa	1,400,000	
	103.3. Ukupna prerada voća i povrća (uključujući i vino)	2,200,000	
	Od kojih	103.3.1. Prerada voća i povrća	1,400,000
		103.3.2. Proizvodnja vina	800,000
Outputi	Ukupan broj podržanih preduzeća	43	
	103.1. Prerada mleka	12	
	103.2. Prerada mesa	12	
	103.3. Ukupna prerada voća i povrća (uključujući i vino)	19	
	Od kojih	103.3.1. Prerada voća i povrća	12
		103.3.2. Proizvodnja vina	7
	Ukupan obrt ulaganja (€)	7,250,000	
	Od kojih	Za fizički kapital	6,887,500
		Za marketing	362,500
	103.1. Prerada mleka	2,030,000	
	103.2. Prerada mesa	2,030,000	
	103.3. Ukupna prerada voća i povrća (uključujući i vino)	3,190,000	
	Od kojih	103.3.1. Prerada voća i povrća	2,030,000

	103.3.2. Vina	1,160,000
REZULTATI	Broj preduzeća sa poboljšanim standardima u skladu sa nacionalnim i EU standardima za bezbednost hrane/blagostanje životinja/životne sredine	34
	Broj modernizovanih preduzeća uključujući nove proizvode i/ili nove tehnike proizvodnje	39
	Broj preduzeća sa poboljšanim marketingom	34
	Konsolidovani broj poljoprivrednika na osnovu ugovornih sporazuma	34
	Broj preduzeća koja obuhvataju i poboljšavaju tretiranje otpada i upravljanje istim	11
	Broj preduzeća koja proizvode obnovljivu energiju	2
UTICAJ	*Ekonomsko povećanje - kao dodatni neto dodatne bruto vrednosti za podržana preduzeća	15%
	Otvaranje novih radnih mesta - od ukupnog bruto broja kao dodataka sa punim radnim vremenom (PRV) stvaranja novih radnih mesta u podržanim preduzećima	100
	***Produktivnost rada kao izmena - bruto dodatak vrednost BDV za PRV rada podržanih preduzeća	15%

ADMINISTRATIVNE PROCEDURE

Ovu meru sprovodi Agencija za razvoj poljoprivrede. Detaljne administrativne procedure biće predstavljene u administrativnom uputstvu koji usvaja ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja i isto će se objaviti u službenom glasniku.

ROK ZA SPROVOĐENJE PROJEKATA

Rok za sprovođenje projekata ove mere traje 12 meseci od dana potpisivanja ugovora sa ARP. Nakon ovog perioda, korisnik ima dodatnih 15 dana za pripremanje dokumentacije i podnošenje zahteva za plaćanje. ARP može produžiti rok sprovođenja za najviše još 2 meseca

ako poseduje dovoljne razloge za to, kao što je donošenje neke specifične mašine iz neke strane države, itd.

GEOGRAFSKA RASPROSTRANJENOST MERE

Ova se mera primenjuje na celoj teritoriji Republike Kosova.

Mera 302: diversifikacija farm ii razvoj poslovanja

PRAVNA OSNOVA

Zakon br.03/L-098 - Za poljoprivredu i ruralni razvoj, dt. 1 juli 2009;

Zakon br.03/L-016- Za hranu, dt. 6 mart 2009;

Zakon br.03/L-029 - Za poljoprivrednu inspekciju, dt. 13 decembar 2008;

Zakon br.02/L-122 - Za organsku poljoprivredu Kosova, dt. 8 januar 2008;

Zakon br.02/L-111 - Za pčelarstvo, dt. 8 februar 2008;

Zakon br.2005/47 - Za vino, dt. 14 oktobar 2005;

Zakon br. 2004/21 - Za veterinarstvo, dt. 30 juli 2004;

Zakon br.04/L-191 - Za stočarstvo, dt. 14 oktobar 2004;

Zakon br.2003/3 - Za šume Kosova, dt. 20 mart 2003;

Zakon br.03/L-025 - Za zaštitu životne sredine, dt. 19 mart 2009;

Zakon br.04/L-074 - Za savetodavne usluge za poljoprivredu i ruralni razvoj, dt. 19 mart 2012;

OBRAZLOŽENJE

Ruralne oblasti od velike su važnosti za opšti razvoj mesta i predstavljaju veliki potencijal za diversifikaciju ekonomskih aktivnosti, za stvaranje radnih mesta i stvaranje dodatnih prihoda.

Ekonomija Kosova pati od visokog stepena nezaposlenosti. Nivo nezaposlenosti u 2013 godini je iznosio oko 30% e radne snage.² Nezaposlenost je veća kod žena i omladine. Životni uslovi u ruralnim oblastima su najteži, pa se zato i suočavamo sa stalnim iseljavanjem ka urbanim oblastima.

²Zeleni izveštaj 2014

Glavni problemi sa kojima se ljudi iz ruralnih zona suočavaju su:

- Nedostatak radnih mesta;
- Migracija, pogotovo omladine u ruralnim oblastima;
- Velika zavisnost od zaposlenosti u poljoprivredi;
- Nedostatak usluga u ruralnim oblastima.

Mera 302 “Diversifikacija farme i razvoj poslovanja” cilja stvaranje novih radnih mesta i očuvanje postojećih. Podržavanje novih ekonomskih aktivnosti treba voditi do smanjenja siromaštva u ruralnim oblastima i poboljšanju životnih uslova.

U skladu sa zaključcima sektorske analize za diversifikaciju ruralne ekonomije na Kosovu, diversifikacija (umnožavanje) ekonomskih aktivnosti u ruralnim oblastima se vidi kao dugoročna perspektiva za razvoj ruralne ekonomije i podoban način za stvaranje održivog zapošljavanja u ruralnim oblastima.

Mera “Diversifikacija farme i razvoj poslovanja” je mera koja dopunjuje meru “Ulaganja u fizička sredstva poljoprivrednih ekonomija” pošto je ovo podržna mera za nepoljoprivredne aktivnosti i niz drugih aktivnosti koje pružaju usluge za stanovništvo u ruralnim oblastima a koje se bavi poljoprivrednim aktivnostima, kako bi se potpomogla i olakšala poljoprivredna proizvodnja. Obe mere će doprinosti povećanju prihoda poljoprivrednih ekonomija iz nepoljoprivrednih aktivnosti i aktivnosti pružanja usluga za poljoprivredu u ruralnim oblastima. U okviru mere, prednost se daje projektima realizovanim u ruralnim oblastima, predloženih od strane žena preduzetnica i mladih poljoprivrednika. Visok prioritet se daje i projektima za stvaranje radnih mesta za ruralni turizam. Dodatni prioritet će se dati projektima koje preporučuje LAG.

Ova mera se sastoji od seldećih podmera:

302.1. – Pčelarstvo – proizvodnja, prerada i marketing meda

302.2. – Sakupljanje i prerada šumskih nedravnih proizvoda i marketing istih³

302.3. – Prerada poljoprivrednih proizvoda (kultivisanih) i marketing istih⁴

302.4. – Razvoj zanatskih aktivnosti i marketing istih⁵

302.5. – Razvoj ruralnog turizma i turizma na farmi

³ Lekovito i aromatično bilje, šumsko voće i sakupljene pečurke

⁴ Povrće, voće, začini, lekovito bilje, pečurke, mleko, cider, vino, rakija od loze i drugog voća, proizvodnja sirćeta, prerada testenina

⁵ Prerada tekstila, kože, vune; prerad drveta; ručni radovi, kao što je priprema tradicionalnih kostima; tkanje tradicionalne odeće; proizvodnja pletenih tkanina; vezenje/tkanje ćilima i tapiserija; proizvodnja različitog nakita; prerada kože i ostale aktivnosti koje se odnose na ručni rad

OPŠTI CILJEVI

Stvaranje novih radnih mesta i očuvanje istih putem diversifikacije i razvoja poslovnih aktivnosti u ruralnim oblastima, kako bi se sprečilo iselj enje populacije ka urbanim područjima za što održiviji razvoj ruralnih oblasti.

POSEBNI CILJEVI

- Podržavanje povećanja prihoda populacije u ruralnim oblastima putem razvijanja aktivnosti diversifikacije na farmi i van farme;
- Podržavanje razvoja malih preduzeća, zasnivajući se na lokalne izvore koji se odnose na poboljšanje životnog kvaliteta u ruralnim oblastima;
- Podržavanje očuvanja i razvoja tradicionalnih aktivnosti ručnog rada;
- Podržavanje razvoja i promovisanja aktivnosti i usluga ruralnog turizma.

VEZA SA OSTALIM MERAMA U PPRR

Ova mera je povezana sa ostalim merama PPRR-a, kao što su:

- Mera 101 "Ulaganja u fizička sredstva poljoprivrednih ekonomija"
- Mera 103 "Ulaganja u fizička sredstva za preradu i trgovinu poljoprivrednih proizvoda" i
- Mera 303 "Priprema i sprovođenje strategija za lokalni razvoj - LEADER"

KRAJNJI KORISNICI

Krajnji korisnici u ovoj meri su poljoprivrednici, po definiciji iz zakona za poljoprivredu i ruralni razvoj (L-03/098) i ostala poljoprivredna preduzeća registrovana u registru farmi. Pravna lica mogu biti korisnici samo ako su registrovani kao mikro ili malo preduzeće na osnovu definicije iz zakona za izmenu i dopunu zakona 02/1-5 - za podržavanje malih i srednjih preduzeća:

- Mikro-preduzeće treba imati devet (9) zaposljenih radnika;

- Malo preduzeće treba imati od deset (10) do četrdeset i devet (49) zaposljenih radnika.

ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

- Da bude registrovan u registru farme;
- Ako je aplikant fizičko lice, isti treba imati više od 18 godina ali ne stariji od 60 godina;
- Aplikanti aplikaciju trebaju podneti zajedno sa svom traženom dokumentacijom iz liste traženih dokumenata i dokumenata pomenutih u uputstvu za aplikante;
- Ulaganje se treba izvršiti u ruralnim oblastima (na osnovu definicije MPŠRR-a);
- Aplikant treba imati završenu srednju školu (u slučaju pravnog lica ovo važi za upravnika);
- Aplikant mora podmiriti sve poreske obaveze, i to: fizička lica porez na imovinu, dok pravna lica porez na zaradu i ne dozvoljava se da isti imaju nepodmirene finansijske obaveze prema MPŠRR-u;
- Svi korisnici projekata ruralnog razvoja, trebaju održavati svoja ulaganja tokom pet godina nakon sprovođenja ulaganja, onoliko koliko traje nadgledni period. Ako korisnici svoja ulaganja ne održe, korisnik se obavezuje da vrati javnu podršku;
- Za investicione projekte u kojima su prihvatljiva ulaganja manja ili podjednaka sa 20,000 €, aplikant treba podneti predlog projekta na osnovu modela MPŠRR-a. Predlog projekta za podmeru ruralnog turizma je poseban;
- Za investicione projekte u kojima su prihvatljiva ulaganja veća od 20,000 €, aplikant treba podneti poslovni plan na osnovu primera MPŠRR-a. Poslovni plan za podmeru ruralnog turizma je poseban;
- Model za tehnički predlog projekta i za poslovni plan, objaviće se na veb stranici Agencije za razvoj poljoprivrede i biće na raspolaganju za sve korisnike;
- Svi korisnici koji su u svojim poslovnim planovima Tizjavili da će otvoriti nova radna mesta i za ovu izjavu su dobili poene tokom procene, onda trebaju otvoriti radna mesta i isto dokazati uplatom penzijskog doprinosa i poreza na plate bar za poslednji mesec pre podnošenja zahteva za poslednje plaćanje. Korisnici su obavezni da ova radna mesta drže popunjenim radnicima sa punim radnim vremenom tokom 5 godine, onoliko koliko traje i nadgledni period;

- Ulaganja finansirana iz ove šeme grantova, ne smeju se finansirati i iz kancelarije EU-a ili nekog drugog javnog donatora. U slučaju otkrivanja da je korisnik pokušao da pridobije podršku iz dva javna izvora za isto ulaganje, istom se podrška ne dodeljuje, ili ao je istu dobio, onda je obavezan da dobijena sredstva vrati a protiv njega će se sprovesti kaznene mere u skladu sa zakonom;
- Korisniku se ne može dodeliti novi projekat ako ranije projekte nije upotpunio na redovan način.

U slučaju projekata za izgradnju/obnovu/proširenje povodom apliciranja, treba se podneti:

- Kopija skica i procena troškova za materijale i rad;
- Kopija plana parcele na kojoj se ulaganje vrši;
- Saglasnost zajednice (ako se predviđa zakonom);
- Posedovni list ili overen ugovor o zakupu na najmanje 10 godina za parcelu ili objekat na kojem će se vršiti izgradnja/obnova ili proširenje, dok za projekte kojima se ne predviđa izgradnja/obnova/proširenje na tuđoj imovini, dovoljan je i ugovor zakupa za 5 godina;

U slučaju projekata izgradnje/obnove/proširenja, pre podnošenja zahteva za plaćanje ARP-u, potencijalni korisnici podnose:

- Građevinsku dozvolu iz opštine, u slučaju izgradnje iznad 10m²;
- Procena uticaja na životnu sredinu (ako je zakonom obavezno) ;

Za podmeru 302.5, korisnici koji ulažu u objektima koji se nalaze na listi kulturnog nasleđa, nakon potpisivanja ugovora sa Agencijom za razvoj poljoprivrede, ali pre početka ulaganja, potrebno je da dobiju saglasnost ministarstva kulture/odeljenje za kulturno nasleđe.

POSEBNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

Pčelarstvo – proizvodnja, prerada i marketing meda

Aplikant treba:

- Posedovati najmanje 30 košnica pčela;
- Dokazati da poseduje dovoljno poljoprivredno iskustvo i nadležnost, ispunjavajući jedan od dole navedenih uslova:
- Poljoprivredni fakultet ili srednju poljoprivrednu školu;

- Ako aplikant nema završenu srednju školu, treba pripremiti napismenu izjavu gde se zariče da će pohađati kurs obuke u trajanju od najmanje 20 sati, pre apliciranja za završno plaćanje.

Sakupljanje i prerada šumskih nedrvenih proizvoda i marketing istih

Aplikanti trebaju biti:

- Pravna lica;
- Licencovana iz odeljenja šumarstva MPŠRR-a za sakupljanje lekovitog i aromatičnog bilja, šumskog voća i pečuraka. Ovaj kriterijum ne važi sa aplikante koji apliciraju za snabdevanje mašinama za sušenje šumskih nedrvenih proizvoda.

Prerada poljoprivrednih proizvoda (kultivisanih) i marketing istih

Aplikanti trebaju:

- U slučaju proizvodnje vina i rakije, posedovati najmanje 4 hektara vinograda;
- U slučaju prerade mleka, prerađivački kapacitet ne treba preći 500 litara na dan.

Razvoj aktivnosti ručnog rada i marketing istih

Ne postoje posebni kriterijumi.

Razvoj ruralnog razvoja i turizam na farmi

Aplikanti trebaju:

- Dokazati da objekat koji će se obnoviti/adaptirati/proširiti treba prilagoditi odgovarajućem stilu (tradicionalnom) ruralne oblasti i da se podrži fotografijama o postojanju tog objekta tradicionalne konstrukcije (u vreme apliciranja);

- Korisnici koji ulažu u objekte koji se nalaze na listi kulturnog nasleđa, nakon potpisivanja ugovora sa Agencijom za razvoj poljoprivrede, ali pre početka ulaganja, trebaju dobiti saglasnost ministarstva kulture/odeljenja za kulturno nasleđe;
- Korisnik, nakon potpisivanja ugovora sa ARP-om, treba doneti projekat koji je izradio nadležni arhitekt, usklađen izgledu objekta, kao što je i predstavljeno u fotografijama u vreme apliciranja;
- U slučaju projekata pansiona, na kraju ulaganja objekat ne treba imati manje od 5 kreveta ili više od 15 kreveta;
- U slučaju investicija za izgradnju pešačkih i biciklističkih staza oko objekata ruralnog turizma (povodom apliciranja potrebno je podneti i overenu saglasnost vlasnika imovina, kroz koje će prolaziti ove staze);
- Zalaganje da će korisnik na kraju ulaganja (pre podnošenja zahteva za plaćanje) svoju ekonomsku aktivnost (poslovanje) registrovati pri ARPK i da će zaposliti najmanje samog sebe i navedeno dokaže plaćenim porezom na imovinu i doprinosima na prihode za najmanje mesec dana.

PRIHVATLJIVA ULAGANJA

- Maksimalni prihvatljivi troškovi za marketing ne smeju iznositi više od 10% ukupne vrednosti prihvatljivih ulaganja. Ulaganja za marketing proizvedenih i prerađenih proizvoda su: promotivni materijali, naplate za učešće na lokalnim/nacionalnim sajmovima;
- Troškovi za pripremu poslovnog plana ili predlog projekta, ne smeju iznositi više od 3% prihvatljivih troškova;
- U slučaju ulaganja koja predviđaju izgradnju/obnovu objekata, troškovi za arhitekta i inženjere su prihvatljivi do iznosa od 7% prihvatljivih troškova.

INDIKATIVNA PRIHVATLJIVA ULAGANJA NA OSNOVU PODMERA

Pčelarstvo – proizvodnja, prerada i marketing meda

- Ulaganja za košnice, za proizvodnju meda, mašineriju i uređaje za preradu;
- Specijalizovane prikolice za prevoz košnica, samo oni za više od 50 košnica;
- Ulaganja za uređaje za važenje pčelinjeg mleka;
- Ulaganja za uređaje za kultivisanje matica;
- Izgradnja, obnova sobe/objekta za med;
- Nabavka uređaja za med i laboratorije za analiziranje pčelinjih proizvoda;
- Nabavka tehnoloških linija za preradu meda;
- Mašine za pakovanje različitih vrsta.

Sakupljanje i prerada šumskih nedrvenih proizvoda i marketing istih

- Izgradnja/obnova projekata za čuvanje, preradu i pakovanje lekovitog bilja, šumskog voća i sakupljenih pečuraka;
- Kupovina uređaja za pranje, čišćenje, čuvanje, klasifikaciju i preradu;
- Kupovina uređaja za hlađenje, duboko zamrzavanje, za sušenje, itd.;
- Kupovina polica za sušenje;
- Uređaji za merenje (vage), pakovanje i etiketiranje.

Prerada poljoprivrednih (kultivisanih) proizvoda i marketing istih

- Izgradnja/obnova objekta za proizvodnju, preradu i čuvanje proizvoda;
- Izgradnja/obnova objekta tradicionalnog enterijera za upotrebu kao prodajne tačke za lokalne proizvode (opisati u predlogu projekta);
- Ulaganja za mašine i uređaje za čišćenje, klasifikaciju, sušenje, sakupljanje, čuvanje (frižideri sa hlađenjem, sa zamrzavanjem, pećnice za pečenje testenina, različite mešalice za testenine, uređaji za proizvodnju rakije, uređaji za punjenje rakije i vina);
- Uređaji za merenje, pakovanje i etiketiranje.
- Uređaji za specifične uređaje za preradu i poboljšanje bezbednosti prehrambenog kvaliteta.

Razvoj zanatskih aktivnosti i marketing istih

- Izgradnja/obnova objekta za razvoj zanatskih aktivnosti i za očuvanje proizvoda;
- Izgradnja/obnova objekta tradicionalnog enterijera za upotrebu kao prodajne tačke za lokalne proizvode (opisati u predlogu projekta);
- Ulaganja za kupovinu uređaja za tkanje i pletenje tkanina;
- Ulaganja za kupovinu urešaja za preradu ćilima i tapiserija;
- Ulaganja za kupovinu uređaja za preradu kože;
- Ulaganja za kupovinu uređaja za preradu drveta i ostalih zanatskih aktivnosti.

Razvoj ruralnog turizma i turizma na farmi

- Obnova/adaptacija/proširenje tradicionalnih objekata kako bi se koristili kao pansioni i za pružanje gastronomskih usluga (ne manje od 5 i ne više od 15 kreveta);
- Obnova objekata tradicionalnog izgleda (npr. mlin, kula, hamam, itd.), za korišćenje kao prodajna talka za lokalne proizvode, za pružanje tradicionalnih gastronomskih usluga, za pružanje informacija za tu ruralnu zonu;
- Ulaganja za izgradnju pešačkih i biciklističkih staza oko objekata ruralnog turizma;
- Kupovina uređaja neophodnih za regulisanje/nameštanje soba, kuhinja, sala za obroke (kreveti, kauči, stolovi, stolice, itd.);
- Kupovina uređaja koji pružaju aktivnosti za zabavljanje dece (tobogan, ljuljaške, pingpong stolovi, itd.);
- Ulaganja za stvaranje veb stranice.

KRITERIJUMI SELEKCIJE ZA PODMERE

Tablica 15: pčelarstvo proizvodnja/prerada i marketing meda

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni	
1	Veličina farme u trenutku apliciranja	Br. Košnica	30-100	30
			101-300	20
			>300	15
2	Iskustvo u pčelarstvu i	Vrednost proizvodnje u poslednje dve	20	

	proizvodnji meda	godine: 1,000- 3,000 €	
		> 3,000 €	15
3	Obezbeđivanje zapošljavanja u ruralnim područjima (stvaranje radnih mesta se meri ekvivalentnom jedinicom sa punim radnim vremenom – JPR)	Stvaranje novog radnog mesta JPR ⁶	10
4	Lokacija farme/ poslovanja	Nalazi se u planinskoj oblasti	10
		Nalazi se u ruralnoj oblasti	8
5	Podrška po prvi put	Aplikant nije bio korisnik grantova MPŠRR-a u poslednje dve godine	10
6	Rodni aspekt	Ulaganjem rukovodi žena preduzetnik	2
7	Školska sprema	Poljoprivredni fakultet	8
		Srednja poljoprivredna škola	5
8	Poboljšanje starosne strukture u ruralnim oblastima	Preduzetnici mlađi od 40 godina starosti	5
9	Razvijena organska poljoprivreda	Sertifikovan za organsku proizvodnju	3
10	Aktivitet e përbashkëta	Član udruženja pčelara	2
UKUPNO			100

Tablica 16: sakupljanje i prerada planinskih nedravnih proizvoda imarketing istih

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni
1	Iskustvo u aktivnosti sakupljanja/prerade	Vrednost proizvodnje u poslednje dve godine: 0 – 1,000 €	25

⁶ (JPR= posao punog radnog vremena = 220 radnih dana godišnje)

		1,001 - 3,000 €	30
		> 3,000 €	35
2	Obezbeđivanje zapošljavanja u ruralnim područjima (stvaranje radnih mesta se meri ekvivalentnom jedinicom sa punim radnim vremenom - JPR)	Stvaranje novog radnog mesta JPR	10
3	Lokacija farme/poslovanja	Nalazi se u planinskoj oblasti	15
		Nalazi se u ruralnoj oblasti	10
4	Podrška po prvi put	Aplikant nije bio korisnik grantova MPŠRR-a u poslednje dve godine	10
5	Rodni aspekt	Ulaganjem rukovodi žena preduzetnik	2
6	Školska sprema	Poljoprivredni fakultet/fakultet šumarstva	8
		Srednja poljoprivredna škola/srednja šumrska škola	5
7	Poboljšanje starosne strukture u ruralnim oblastima	Preduzetnici mlađi od 40 godina starosti	10
8	Razvijena organska poljoprivreda	Sertifikovan za organsku proizvodnju	10
UKUPNO			100

Tablica 17: prerada poljoprivrednih proizvoda (kultivisanih) i marketing istih

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni
1	Diversifikacija aktivnosti na farmi (opis predlog projekta ili u poslovnom planu)	Osim primarne poljoprivredne aktivnosti, aplikant se bavi i sa nekom drugom	30

		poljoprivrednom/ prerađivačkom aktivnošću	
2	Iskustvo aplikanta u prerađivačkim aktivnostima (izjava u predlogu projekta i izveštaj o prihodima za pravna lica)	Ima najmanje jednogodišnje iskustvo u navedenim prerađivačkim aktivnostima	20
		Nema iskustva u navedenim prerađivačkim aktivnostima	15
3	Obezbeđivanje zapošljavanja u ruralnim područjima (stvaranje radnih mesta se meri ekvivalentnom jedinicom sa punim radnim vremenom – JPR)	Stvaranje novog radnog mesta JPR	10
4	Lokacija ulaganja	Nalazi se u planinskoj oblasti	10
		Nalazi se u ruralnoj oblasti	8
5	Školska sprema	Poljoprivredni fakultet	10
		Srednja poljoprivredna škola	8
6	Rodni aspekt	Ulaganjem rukovodi žena preduzetnik	10
		Ulaganjem rukovodi muškarac preduzetnik	8
7	Poboljšanje starosne strukture u ruralnim oblastima	Preduzetnici mlađi od 40 godina starosti	10
UKUPNO			100

Tablica 18: razvijanje aktivnosti ručnog rada i marketing istih

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni
1.	Rodni aspekt	Ulaganjem rukovodi žena preduzetnik	25
		Ulaganjem rukovodi muškarac preduzetnik	15

2.	Poboljšanje starosne strukture u ruralnim oblastima	Preduzetnici do 40 godina starosti	15
		Preduzetnici stariji od 40 godina	10
3.	Veličina porodice (iz uverenja o porodičnom stanju)	Više od 8 članova	15
		6 do 8 članova	10
		Do 5 članova	5
4.	Lokacija ulaganja	Nalazi se u planinskoj oblasti	15
		Nalazi se u ruralnoj oblasti	10
5.	Obezbeđivanje zapošljavanja u ruralnim područjima (stvaranje radnih mesta se meri ekvivalentnom jedinicom sa punim radnim vremenom - JPR)	Stvaranje novog radnog mesta JPR	10
6.	Iskustvo aplikanta u aktivnostima ručnog rada (aplikanti kao pravna lica dokazuju iskustvo sa finansijskim izveštajem za prethodnu godinu, dok aplikanti kao fizička lica opisuju njihovo iskustvo u predlogu projekta)	Ima iskustva u pružanju od nekih navedenih ručnih radova	10
		Nema iskustva u pružanju navedenih usluga	5
7.	Školska sprema	Fakultet	10
		Srednja škola	8
UKUPNO			100

Tablica 19: razvoj ruralnog turizma i turizma na farmi

Br.	Vrsta kriterijuma	Kriterijum/Kategorija	Poeni
1.	Vrsta turizma (predstaviti u	Aplikant ima i farmu	20

	predlogu projekta ili poslovnom planu)	Aplikant nema farmu	15
2.	Mesto ulaganja	Ulaganje u planinskim predelima	10
		Ulaganje u ruralnim predelima	5
3.	Vrsta ulaganja (poeni se računaju samo za jedan pod-kriterijum)	Ulaganja u pansionere (najmanje 5 nova kreveta)	20
		Ulaganja za pružanje gastronomskih usluga	15
		Ulaganje za pešačke i biciklističke staze	10
4.	Poboljšanje starosne strukture preduzetnika u ruralnim oblastima	Preduzetnici mlađi od 40 godina	10
5.	Rodni aspekt	Ulaganjem rukovodi žena preduzetnik	5
		Ulaganjem rukovodi muškarac preduzetnik	3
6.	Obezbeđivanje zapošljenja u ruralnim područjima (stvaranje radnih mesta se meri ekvivalentnim jedinicama sa punim radnim vremenom – JPR)	Stvaranje jednog novog radnog mesta JRP	5
7.	Iskustvo aplikanta u ruralnom turizmu	Poseduje iskustvo u pružanju od nekih od navedenih usluga	5
		Ne poseduje iskustvo u pružanju od nekih od navedenih usluga	3
8.	Obnova nekog tradicionalnog objekta koji:	Se nalazi na listi kulturnog nasleđa	10
		Ne nalazi se na listi kulturnog nasleđa	5
9.	Školska sprema	Fakultet	5
		Srednja škola	3
10.	Podrška LAG-a	Projekat je preporučen od strane LAG-a sa	10

	usvojenom strategijom	
	Projekat koji nema preporuku LAG-a	8
UKUPNO		100

**NAPOMENA ZA SVE PODMERE: U SLUČAJEVIMA KADA APLIKANTI IMAJU
PODJEDNAK BROJ POENA, PREDNOST IMAJU RANIJE PREDATI PROJEKTI!**

NIVO JAVNE PODRŠKE

- Minimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat, za sve podmere ove mere, iznosi 5,000 €.
- Maksimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat, za sve podmere ove mere, iznosi 30,000 €, osim za podmeru 302.5 koja iznosi 50,000 €
- Javna podrška iznosi 65% prihvatljivih troškova ulaganja.

BUDŽET

Tablica 20: raspodela budžeta za podmere je sledeća:

Podmera	Vrednost u €	% budžeta
302.1. Pčelarstvo, proizvodnja/prerada i trgovina meda	300,000	20%
302.2. Prerada šumskih nedrvenih proizvoda i marketing istih	300,000	20%
302.3. Prerada kultivisanih poljoprivrednih proizvoda i marketing istih	300,000	20%
302.4. Razvoj aktivnosti ručnog rada i marketing istih	300,000	20%
302.5. Razvoj ruralnog razvoja i turizma na farmi	300,000	20%
Ukupno	1,500,000	100%

Tablica 21: pokazatelji nadgledanja

VRSTA POKAZATELJA	Pokazatelj	Cilj za 2015 godinu	
INPUTI	Ukupno	1,500,000	
	302.1. Pčelarstvo, proizvodnja/prerada i trgovina meda	300,000	
	302.2. Sakupljanje i prerada šumskih nedravnih proizvoda i marketing istih	300,000	
	302.3. Prerada kultivisanih poljoprivrednih proizvoda i marketing istih	300,000	
	302.4. Razvoj aktivnosti ručnog rada i marketing istih	300,000	
	302.5. Razvoj ruralnog razvoja i turizma na farmi	300,000	
OUTPUT	Ukupan broj podržanih projekata	85	
	Od kojih	302.1. Pčelarstvo, proizvodnja/prerada i trgovina meda	26
		302.2. Prerada šumskih nedravnih proizvoda i marketing istih	26
		302.3. Prerada kultivisanih poljoprivrednih proizvoda i marketing istih	26
		302.4. Razvoj aktivnosti ručnog rada i marketing istih	26
		302.5. Razvoj ruralnog razvoja i turizma na farmi	8
		Ukupna vrednost ulaganja	2,100,000
	Od kojih	302.1. Pčelarstvo,	420,000

	proizvodnja/prerada i trgovina meda	
	302.2. Prerada šumskih nedravnih proizvoda i marketing istih	420,000
	302.3. Prerada kultivisanih poljoprivrednih proizvoda i marketing istih	420,000
	302.4. Razvoj aktivnosti ručnog rada i marketing istih	420,000
	302.5. Razvoj ruralnog razvoja i turizma na farmi	420,000
REZULTAT	Broj novih stvorenih mesta	64
	Broj farmi i preduzeća koja stvaraju druge izvore prihoda iz aktivnosti diversifikacije.	55
	Broj farmi ili preduzeća koje su svoje aktivnosti proširile i za proizvodnju	39
	Broj farmi ili preduzeća sa poboljšanim aktivnostima marketinga	48
	Dodatni broj turista	1, 095
UTICAJ	Dodatni prihodi (€/vit) – kao opšti dodatni prihodi stvoreni na farmama ili podržanim preduzećima	305, 187
	Radne poljoprivredne jedinice (RPJ) se ponovno raspodeljuju za nepoljoprivredne aktivnosti	45

ADMINISTRATIVNE PROCEDURE

Ovu meru sprovodi Agencija za razvoj poljoprivrede. Detaljne administrativne procedure biće predstavljene u administrativnom uputstvu koji usvaja ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja i isto će se objaviti u službenom glasniku.

ROK ZA SPROVOĐENJE PROJEKATA

Rok za sprovođenje projekata ove mere traje 120 dana od dana potpisivanja ugovora sa ARP. Nakon perioda od 120 dana, korisnik ima dodatnih 15 dana za pripremanje dokumentacije i podnošenje zahteva za plaćanje. ARP može produžiti rok sprovođenja za najviše još 30 dana ako poseduje dovoljne razloge za to, kao što je donošenje neke specifične mašine iz neke strane države, itd.

GEOGRAFSKA RASPROSTRANJENOST MERE

Ova se mera primenjuje na celoj teritoriji Republike Kosova.

Mera za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta

ZAKONSKA OSNOVA

Zakon br. 04/L-9 - Za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta, dt. 1 april 2007;

Zakon br. 04/L-198 - Za izmenu i dopunu zakona br. 04/L-9 - Za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta, dt. 16 avgust 2010;

Zakon br. 04/L-26 - Za poljoprivredno zemljište, dt. 1 juni 2007;

Zakon br. 04/L-147 - Za vode Kosova, dt. 29 april 2013;

Zakon br. 04/L-214 - Za procenu uticaja na životnu sredinu, dt. 29 oktobar 2010;

Zakon br. 04/L-110 - Za izgradnju, dt. 3 juli 2012;

Zakon br. 04/L-042 - Za javnu nabavku u Republici Kosova, dt. 19 septembar 2011;

Zakon br. 04/L-237 - Za izmenu i dopunu zakona br. 04/L-042,- za javnu nabavku u Republici Kosova, dt. 14 april 2014;

OBRAZLOŽENJE

Razvoj održive poljoprivrede, jedan od glavnih prioriteta vlade Kosova, ne može se postići bez racionalne upotrebe vodenog bogatstva kao i bez instalacije, rehabilitacije i proširenja infrastrukture za navodnjavanje.

Dok su tokom ostalih godišnjih doba padavine dovoljne, iste nedostaju tokom leta. Zato se i pojavljuje potreba akumulacije, sakupljanja i strukturisanja vode, za upotrebu iste tokom leta za potrebe navodnjavanja biljnih useva.

Tehničko stanje većeg dela infrastrukture navodnjavanja nije dobro. Brane, rezervoari vode, stanice navodnjavanja, pumpe, kanali, cevi, imaju potrebu za rehabilitaciju, za novu izgradnju kao i za redovno održavanje. Razvoj intenzivne i konkurentne poljoprivrede, u ekonomskim uslovima slobodne trgovine, nemoguće je bez razvoja sistema za navodnjavanje. Ovo postaje još važnije ako se u obzir uzmu i klimatske izmene poslednjih godina i godina koje slede.

OPŠTI CILJEVI

- Povećanje produktivnosti poljoprivrednih proizvoda
- Povećanje učinka i kvaliteta poljoprivrednih proizvoda
- Povećanje konkurentne sposobnosti poljoprivrednih proizvoda.

POSEBNI CILJEVI

Modernizacija sistema za navodnjavanje i drenažu, umanjujući gubitke u količini vode. Poboljšanje unutrašnjih veza u postojećim mrežama za navodnjavanje.

POVEZANOST SA OSTALIM MERAMA U PPRR

Ova mera je povezana sa ostalim merama PPRR-a, i to sa:

- Merom 101 "Ulaganja u fizička sredstva u poljoprivrednim ekonomijama"

KONAČNI KORISNICI

Konačni korisnici pod ovom merom su poljoprivrednici, na osnovu definicije iz zakona za poljoprivredu i ruralni razvoj (L-03/098) i ostala poljoprivredna preduzeća registrovana u registru farmi, kao i:

- Regionalna javna preduzeća za navodnjavanje;
- Opštine;
- Udruženja korisnika vode.

ZAJEDNIČKI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

- Obrazac za apliciranje sa predlogom projekta, na osnovu standardnog obrasca MPŠRR-a;
- Kopija važećeg bankarskog računa;
- Kopija plana poljoprivrednog zemljišta obuhvaćenog u projektu za navodnjavanje;
- Dokaz da su poljoprivrednici korisnici iz mere 101 "Ulaganja u fizička sredstva u poljoprivrednim ekonomijama", uključeni u projektu;
- Kopija lične karte upravnika i ovlašćene osobe (predstavnik poslovanja);

- Svi korisnici projekata ruralnog razvoja trebaju održavati svoja ulaganja tokom narednih pet godina nakon sprovođenja ulaganja, koliko i traje period nadgledanja;
- Ako se održavanje ulaganja nije odradilo, onda se korisnik obavezuje da vrati javnu podršku;
- Korisniku se ne može dati neki novi projekat ako prethodni nije završio na redovan način;

Nakon selekcije projekta, traži se:

- Kopija o proceni uticaja na životnu sredinu iz MŽSPP-a – podneti pre prvog plaćanja, u slučajevima kada je zakonom predviđeno;
- Građevinska dozvola – podneti pre prvog plaćanja;
- Podneti projekat sa dizajnom i predračunom, nakon što se ugovor potpiše.

POSEBNI KRITERIJUMI PRIHVATLJIVOSTI

- Dostavljen tehnički projekat treba pokazati smanjenje gubitka vode na minimum 10% u slučaju modernizacije;
- Korisnik treba da ugovori građevinara koji poseduje prethodno iskustvo u relevantnim izgradnjama koje se traže i koji će garantovati o građevinskom radu za najmanje 3 godina nakon finalizacije radova. Ugovoren građevinar treba dokazati finansijski izveštaj svog preduzeća za tri naredne godine i poštuje nacionalno zakonodavstvo javne nabavke;
- Korisnik treba dostaviti napismenu izjavu za doprinos realizaciji projekta u vrednosti od 20%;
- Minimalna površina projekta za navodnjavanje treba iznositi 30 hektara;
- Aplikanti trebaju dokazati imovinska prava koja se odnose na predloženo ulaganje;
- U slučajevima kada apliciraju opštine i javna preduzeća za navodnjavanje, aplikanti trebaju podneti svoj detaljan projekat, zajedno sa predračunom radova;
- U slučaju kada apliciraju javna preduzeća, aplikanti trebaju podneti pozitivnu odluku borda za usvajanje ulaganja.

PRIHVATLJIVA ULAGANJA

- Prihvatljivi troškovi su ograničeni na one navedene u listi prihvatljivih ulaganja za meru

navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta prikazanih kao dodatak br. 6 uputstva za aplikante.

- Minimalna vrednost prihvatljivih troškova za projekat u okviru ove mere iznosi 30,000 €, dok maksimalna vrednost projekta iznosi 200,000 €.
- Ukupno maksimalno prihvatljivi troškovi za celokupan period sprovođenja programa za poljoprivredu i ruralni razvoj 2014-2020 iznosi 500,000 € po korisniku.
- Troškovi za pripremu poslovnog plana ili nacрта predloga ne treba preći vrednost od 3% prihvatljivih troškova. U slučaju ulaganja koja predviđaju skice, detaljne inženjerske dizajne, procenu uticaja na životnu sredinu, prihvatljivi su do 7% vrednosti prihvatljivih troškova.

Tablica 22: kriterijumi selekcije

Kriterijum	Parametar	Br. Poena
Isplativi troškovi za proširenje navodnjavanih površina	<p>Metoda preračuna:</p> <p>Svi tehnički projekti trebaju obuhvatiti podatke u vezi sa zonom koja je rehabilitovana/proširena za navodnjavanje i prosečni troškovi po hektaru (ha).</p> <p>Nakon procene svih projekata, od prihvatljivih projekata će se uraditi hijerarhija troškova/ha, počevši od najniže do najvišlje.</p> <p>Projekat sa najnižim troškovima će dobiti maksimalana broj bodova, dok će projekat sa najvećim troškovima po hektaru dobiti 0 (nula) poena.</p> <p>Ostali deo prihvatljivih projekata će dobiti poene (sa 2 decimale) na osnovu ovog osnovnog kriterijuma njihovih troškova po hektaru, dok će se rezultati raspodeliti na podjednak način.</p>	30

	<p>Proračun za bodovanje: $30 * (C_p - \max C) / (\min C - \max C)$</p> <p>$C_p$ - trošak za 1 ekstra ili modernizovan navodnjavan hektar iz infrastrukture za navodnjavanje za procenjene projekte.</p> <p>Minimalni troškovi C trošak za 1 ekstra modernizovan navodnjavan hektar iz infrastrukture za navodnjavanje za prihvatljive troškove minimalnih troškova za ekstra ili navodnjavan modernizovan hektar.</p> <p>Maksimalno C - trošak za 1 ekstra modernizovan navodnjavan hektar iz infrastrukture za navodnjavanje za prihvatljive troškove maksimalnih troškova za ekstra ili navodnjavan modernizovan hektar.</p>	
Navodnjavana površina (hektar)	30-50 hektara	10
	50,01 -75,00 hektara	15
	75,01 -100,00 hektara	20
	100,01 - 150,00 hektara	25
	Više od 150,00 hektara	30
Aplikant je udruženje za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta		10
Broj poljoprivrednika koji koriste od projekta	Do 10	10
	11-20	15
	Više od 20	20
U oblasti projekata postoje proizvođači sa projektima finansiranih u meri 101	Do 5	5
	Više od 5	10

UKUPNO		100
---------------	--	------------

NAPOMENA: U SLUČAJEVIMA KADA APLIKANTI IMAJU ISTI BROJ POENA, PREDNOST IMAJU RANIJE PODNETI PROJEKTI

NIVO JAVNE PODRŠKE

Ukupan intenzitet javne podrške iznosi 80% prihvatljivih troškova ulaganja. Minimalna vrednost prihvatljivih troškova za jedan projekat u okviru ove mere iznosi 30,000 €, dok maksimalna vrednost projekta iznosi 200,000 €.

- Za privatne subjekte (poljoprivrednici i ostala poljoprivredna preduzeća), plaćanje za meru navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta se vrši u dve rate: prvi deo javne podrške u iznosu od 50% se vrši u obliku avansa nakon potpisivanja ugovora sa korisnikom i preostali deo od 50% se plaća po završetku opšteg ulaganja.

BUDŽET

Tablica 23: planirana raspodela budžeta između sektora za 2015 godinu je sledeća:

Sektor	Vrednost u €	% budžeta
Privatni (poljoprivrednici, udruženja i ostala poljoprivredna preduzeća)	1,000,000	50%
Javni (opštine i javna regionalna preduzeća na navodnjavanje)	1,000,000	50%
Ukupno	2,000,000	100%

Tablica 24: pokazatelji nadgledanja

Vrsta pokazatelja	Pokazatelj	Cilj
Podaci	Ukupna vrednost javne podrške 2,000,000 €	
Proizvodnja	Ukupna vrednost ulaganja	2,500,000
	Broj podržanih korisnika	18
Rezultat	Proširene navodnjavane površine	1,400 ha
	Modernizovane površine za navodnjavanje	1,400 ha
	Ukupan porast proizvodnje sa navodnjavanih površina kao direktan rezultat predloženih ulaganja, za:	
	Žitarice	2,520 t
	Povrće	7,840 t
	Voće	11,760 t
	Grožđe	3,920 t
Uticaj	Ukupno ekstra poljoprivredne proizvodnje (€)	10,331,300 €

ADMINISTRATIVNE PROCEDURE

Ovu meru sprovodi Agencija za razvoj poljoprivrede i ministarstvo poljoprivrede (za javne subjekte: regionalne kompanije za navodnjavanje i opštine razvijaju procedure nabavke shodno zakonu za javnu nabavku br. 04/L-042 iz divizije za nabavku MPŠRR-a). Detaljne administrativne procedure će biti predstavljene u administrativnom uputstvu koje će usvojiti ministar poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja i isto će se objaviti u službenom glasniku.

ROK ZA SPROVOĐENJE PROJEKATA

Rok za sprovođenje projekata ove mere traje 140 dana od datuma potpisivanja ugovora sa ARP-om. Nakon perioda od 140 dana, korisnik ima još dodatnih 15 dana za pripremanje

dokumentacije i podnošenje zahteva za plaćanje. ARP može produžiti rok za sprovođenje na još najviše 30 dana, ako za produženje postoje dobri razlozi.

GEOGRAFSKA RASPROSTRANJENOST MERE

Ova se mera primenjuje na celoj teritoriji Republike Kosova.

RASPODELA BUDŽETA PO MERAMA ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA RURALNOG RAZVOJA 2015

Mere	Iznos u €	%
MERA 101: ulaganja za fizička sredstva e ekonomskim poljoprivredama	11,000,000	55
MERA 103: ulaganja za fizička sredstva za preradu i trgovinu poljoprivrednih proizvoda i ribarskih proizvoda	5,000,000	25
MERA: diversifikacija farmi i razvoj poslovanja	1,500,000	7.5
*MERA 303: priprema i sprovođenje strategija za lokalni razvoj-LEADER	300,000	1.5
*MERA 501: tehnička pomoć	200,000	1
MERA: navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta	2,000,000	10
Ukupan budžet za ruralni razvoj	20,000,000	100%

*Mera 303 i mera 501 se prilažu ovom dokumentu odobrenjem ministra, nakon tehničke pripreme dokumenta ovih mera